

SLEKT OG DATA

MEDLEMSBLAD FOR SLEKT OG DATA

| ÅRGANG | 36 | NR. 3 | 2025 |

TEMA:

Slekt i Europa

Kilder til
europeisk slekt

Finn slekt
i ti land

Migrasjon mellom
Norge og Europa

MEDLEMSBLAD

for Slekt og Data.
Utkommer med
3 nummer pr. år

ABONNEMENT

for bibliotek og liknende
institusjoner kan tegnes
for kr 625,- pr. år.

ANNONSER

Lina Bjelland Myrvoll

E-POST:

generalsekretar@slektogdata.no

TLF.: 22 42 24 00

SLEKT OG DATA

POST/BESØKSADRESSE:

Øvre Slottsgate 2B,
0157 Oslo

TLF.: 22 42 24 00

www.slektogdata.no

REDAKTØR

Lina Bjelland Myrvoll

E-POST:

generalsekretar@slektogdata.no

REDAKSJONSLEDER

Knut S. Sørhusbakken

E-POST:

redaksjonsleder@slektogdata.no

OPPLAG

7300

DESIGN OG LAYOUT

Morten Hernæs

Aksell

TRYKK

aksell

Trykket av Aksell AS,
en miljøsertifisert bedrift

**TRYKT
I NORGE**

NO - 1470

Trykksak
2041 0379

ISSN 0803-0510

SLEKT OG DATA

Utgitt av Slekt og Data

ISSN 0803-0510

Slekt i Europa

Kilder til
europaisk slekt

Finn slekt
i ti land

Migrasjon mellom
Norge og Europa

INNHold

LEDER

3 Når slekten peker mot Europa

TEMA

SLEKT I EUROPA

4 Hvordan finne slekt i Tyskland

9 Slektsgransking i Storbritannia

14 Søker du slekt i Frankrike?

18 Slik finner du slekt i Polen

22 Finn spor etter kolanordmenn

26 Hvordan finne slekt i Baltikum

30 På sporet av nordmenn i Nederland

34 Jakten på slekten i Sveits

40 Mors tyske slekt og aner

44 Journaler til norske
statsborgersaker

SLEKTSNYTT

46 Boktips for bokelskere

46 Arkivverket blir
Nasjonalarkivet

FORSIDEN

Utendørs middag
i Frankrike, 1947.

FOTO: KERSTIN BOEL BERNHARD /
NORDISKA MUSEET

2 ■ SLEKT OG DATA 3/2025

9

14

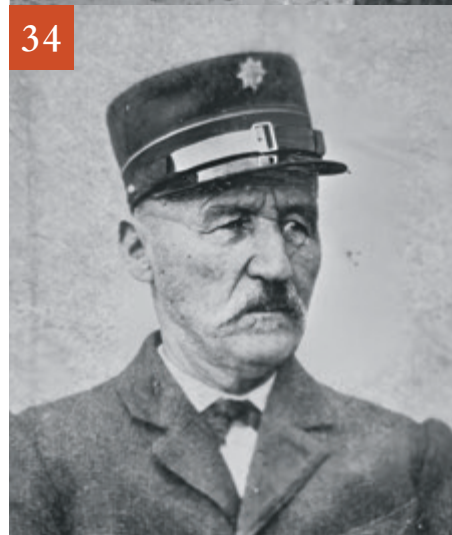
18

22

34

Når slekten peker mot Europa

Vi er ofte vant til å lete i kirkebøker, folketellinger og bygdebøker her hjemme i slektsforskningen vår. Men slekt stopper sjelden ved landegrensen. Mange av oss har forfedre som kom til Norge fra Europa – og slekt som forlot Norge med kurs østover, sørover eller vestover på det europeiske kontinentet.

For oss betyr dette at vi må se i begge retninger: Noen av slektslinjene fører til mennesker som innvandret til Norge og skapte familie her. Andre peker utover – mot dem som dro fra Norge og ble værende i nye europeiske land. I begge tilfeller kan utenlandske kilder være avgjørende for å finne opplysninger og livshistorier som ikke finnes i norske arkiver.

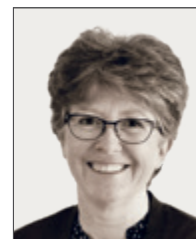
I årets siste utgave av medlemsbladet retter vi derfor blikket mot Europa – og hvordan vi kan lete etter slekt på tvers av landegrensene. Vi gir praktiske

kildetips til hele ti land: Tyskland, Storbritannia, Frankrike, Nederland, Polen, Russland (kolanordmenn), Estland, Latvia, Litauen og Sveits. De nordiske landene er ikke med denne gangen, siden Norden var et eget tema i en utgave i fjor.

Her får du en innføring i hvordan du kan gå frem når du leter etter slekt i hvert av de ti landene. Du lærer hvilke kilder som finnes, hvordan arkivsystemene er bygd opp, og hvilke nettsider, databaser og søkestrategier som kan være til hjelp. I tillegg møter du medlemmer som har funnet sine europeiske slektsrøtter i Tyskland og Sveits.

Vi håper dette nummeret inspirerer deg til å undersøke europeiske kilder – enten slekten din kom til Norge eller forlot landet. Begge deler er en del av vår felles historie. Kanskje finner du spor etter dem i disse kildene?

// Mange av oss har forfedre som kom til Norge fra Europa – og slekt som utvandret fra Norge til kontinentet. I begge tilfeller kan utenlandske kilder være avgjørende for å finne opplysninger og livshistorier som ikke finnes i norske arkiver. //

Heidi Ringrød

LEDER I SLEKT OG DATA

Hvordan finne slekt i Tyskland

Skal du lete etter slekt i Tyskland? Da gjelder det å kjenne til landets historie, de mange arkivene – og hvordan du finner frem i jungelen av kilder. Her får du tips til hvor du kan søke etter tysk slekt.

■ CLAUDIA STOCK ■ Tysk slektsforsker

For å starte slektsforskning i Tyskland må vi forstå den historiske bakgrunnen til Tyskland og hvordan landet har endret seg over tid, noe som påvirker vår forskning i dag.

De største utfordringene ved tysk slektsforskning – i tillegg til språk og de mange forskjellige gamle håndskrifter som Sütterlin, Kurrent og Fraktur – er å finne både riktig sted og de riktige kildene og arkivene.

ARKIVENE I TYSKLAND

I Tyskland finnes det ikke noe sentralt arkiv hvor alle historiske dokumenter er samlet, men mange forskjellige

arkiver. Dette kan for eksempel være føderale arkiver (*Bundesarchiv*), stats- og delstatsarkiver (*Staats-/Landesarchiv*), kretsarkiver (*Kreisarchiv*), by- og kommunearkiver (*Stadt-/Gemeindearchiv*) samt ulike kirkearkiver (*Kirchenarchive*).

Arkivene i Tyskland arkiverer dokumentene sine etter det såkalte «proveniensprinsippet», det vil si etter dokumentenes opprinnelse.

Avhengig av hvilken historisk eller nåværende myndighet eller institusjon dokumentene tilhørte, blir de overlevert til det ansvarlige arkivet. Dermed kan dokumenter fra ulike perioder for ett og samme sted

Tysk familie samlet i sølvbryllup.

EIER: PRIVAT

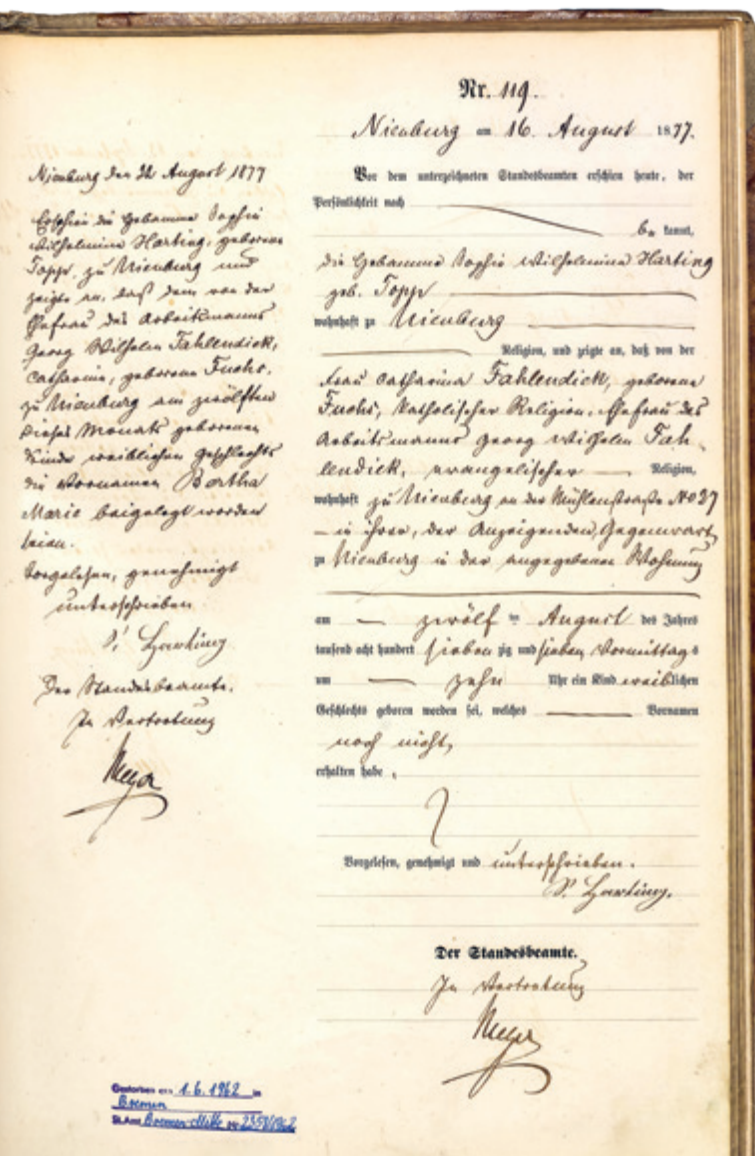
Kart over Det tyske riket 1919–1937. EIER: WIKIMEDIA COMMONS

TYSKLAND ■ SLEKT I EUROPA ■ TEMA ■

Brandenburger Tor i Berlin rundt 1900. EIER: LIBRARY OF CONGRESS

Folkeregister over fødsel fra 1877. FAKSIMILE: ANCESTRY

være fordelt på flere arkiver. Derfor er det ofte svært tidkrevende å finne det riktige arkivet (lagringsstedet for dokumentene).

TAP AV GAMLE DOKUMENTER

Dessverre må det sies at ikke alle dokumenter som noen gang har eksistert, blir arkivert permanent. Når dokumenter overleveres til et arkiv, blir de først sjekket og vurdert. Mange dokumenter blir allerede sortert ut og klassifisert som ikke verdige å arkivere. Dette betyr til slutt at disse dokumentene blir destruert og dermed går tapt for alltid.

Vi må heller ikke glemme at ulike hendelser gjennom historien har ført til at visse dokumenter er blitt destruert eller ødelagt – for eksempel av kriger, branner, vannskader eller skadedyrsangrep.

Selv om mange tyske dokumenter ble ødelagt under andre verdenskrig eller fortsatt er savnet, har denne hendelsen ført til at mange historiske tyske dokumenter i dag også finnes i arkiver i utlandet – for eksempel i Polen, Russland, Tsjekkia, Danmark, Nederland, Frankrike og til og med i USA.

GEBYRER OG DIGITALISERING

I Tyskland er det i de fleste tilfeller gebyrbelagt å bruke arkivene! Gebyrets størrelse varierer avhengig av sted og arkiv. Det finnes ingen enhetlig regel. Ved skriftlige forespørsler beregnes gebyret etter hvor lang tid søket tar, vanligvis i intervaller på 15 eller 30 minutter. Derfor kan slike forespørsler fort bli kostbare – og noen ganger gi lite informasjon.

Matricula Online Bestände Landkarte Ortsuche Matricula unterstützen

Startseite / Deutschland / Paderborn, rk Erzbistum / Wiedenbrück, St. Aegidius / Trauungen | KB014-01-H

18 Aufgebote und Getraute im Jahre 1845 im Monat 1845

No.	Leuf-, Zentile- und Namen, und Wohnort von Gatte bei Trauung	Namen, Stand von Braut bei Trauung	Alter bei Trauung	Ob-Offizier oder bei Wehrmacht in Dienst	Ob-Offizier oder bei Wehrmacht in Dienst, und wo sie-er gewesen waren	Leuf-, Zentile- und Namen, und Wohnort von Braut bei Trauung	Namen, Stand von Braut bei Trauung	Alter bei Trauung	Ob-Offizier oder bei Wehrmacht in Dienst	Ob-Offizier oder bei Wehrmacht in Dienst, und wo sie-er gewesen waren	Tag der Eheschließung mit Ort, und wo sie-er gewesen waren	Namen der Offiziere bei Trauung
1.	Johann Conrad Schreder	Schreder	32	Offizier	in der Wehrmacht	Marie Cath. Schreder	Schreder	29	Offizier	in der Wehrmacht	21. Januar 1845	H. 0002
2.	Johann Heinrich Schreder	Schreder	29	Offizier	in der Wehrmacht	Marie Cath. Schreder	Schreder	29	Offizier	in der Wehrmacht	21. Januar 1845	H. 0003
3.	Franz Jandorf	Jandorf	26	Offizier	in der Wehrmacht	Marie Cath. Jandorf	Jandorf	26	Offizier	in der Wehrmacht	21. Januar 1845	H. 0004
4.	Johann Heinrich Schreder	Schreder	29	Offizier	in der Wehrmacht	Marie Cath. Schreder	Schreder	29	Offizier	in der Wehrmacht	21. Januar 1845	H. 0005

Matricula unterstützen Kontakt

Pfarr-/Ort Wiedenbrück, St. Aegidius
 Signatur KB014-01-H
 Buchtyp Trauungen
 Datum von 1. Januar 1843
 Datum bis 31. Dezember 1891

H. 0002
 H. 0003
 H. 0004
 H. 0005
 H. 0006
 H. 0007
 H. 0008
 H. 0009
 H. 0010
 H. 0011
 H. 0012
 H. 0013
 H. 0014
 H. 0015
 H. 0016
 H. 0017
 H. 0018

Katolsk kirkebok fra nettportalen MatriculaOnline. SKJERMDUMP, MATRICULAONLINE

Det er antatt at bare tre til fire prosent av alle eksisterende dokumenter er tilgjengelige i digital form. Noen dokumenter er allerede tilgjengelige i ulike nettportaler.

Et arkivsøk for hele Tyskland, inkludert kontaktadresser og nettsider, er mulig på **Archivportal D**.

DE TO VIKTIGSTE KILDENE

De viktigste kildene er de såkalte primærkildene – folkeregister og kirkebøker.

Generelt kan en si at man fra 1876 til i dag starter søket i folkeregistret. Og for tiden før 1876 er kirkebøkene den viktigste kilden til slektsforskning i Tyskland. Det finnes imidlertid mange historisk betingede, regionale særegenheter – spesielt for tiden før 1876!

Folkeregister

I Tyskland er tilgangen til folkeregistret begrenset ved lov (*Personenstandsgesetz*) for å beskytte personopplysninger (*Datenschutz*). Registeret blir offentlig tilgjengelig først etter at følgende beskyttelsesperioder er utløpt:

- ➔ Fødselsregister: 110 år.
- ➔ Ekteskapsregister: 80 år.
- ➔ Dødsregister: 30 år.

Før disse fristene utløper, er det bare nære slektninger – direkte etterkommere eller forfedre – som kan be om attester eller utdrag, dersom de kan dokumentere en berettiget interesse. Etter at periodene er utløpt, overføres registrene vanligvis til de ulike arkivene, hvor de generelt er åpne for publikum.

Men vi må huske på at hvert arkiv kan bestemme hvilke perioder som er offentlig tilgjengelige og hvilke som ikke er det. Disse periodene kan være enda strengere enn de offisielle lovperiodene.

Du finner flere regionale folkeregistre på Ancestry, MyHeritage og FamilySearch. Bruker du for eksempel

den svenske versjonen av Ancestry, kan du gå til «Ancestrys-kortregister» via «Søk» i toppmenyen. Der finner du søkbare oversikter for alle samlinger. I «Rubrik»-feltet til venstre kan du skrive inn den tyske byen du søker etter, for eksempel Hamburg. Da får du opp et utvalg av tilgjengelige kilder fra Hamburg som finnes på Ancestry.

Kirkebøker

De fleste kirkebøker finnes i mange forskjellige regionale kirkearkiver, bispedømmearkiver eller tverregionale kirkearkiver. Enkelte kirkeregistre finnes også i statlige arkiver. Mange kirkebøker finnes imidlertid fortsatt direkte i den respektive menigheten, noe som ofte gjør tilgangen ekstremt vanskelig.

Arkivene til den katolske kirken har ofte en forlenget beskyttelsesperiode på 120 år for alle registre (dåp, ekteskap og begravelser). I løpet av de siste årene har protestantiske og katolske kirkebøker blitt digitalisert trinn for trinn og gjort tilgjengelige i ulike nettportaler. De to største portalene er:

- ➔ **Archion** tilbyr tilgang til 20 millioner sider fra hovedsakelig protestantiske kirkebøker, men det krever abonnement. Mer digitalisert materiale lastes opp hver dag. Det er fortsatt mye å se frem til, så det er verdt å sjekke tilbake regelmessig. Det er mulig å se de tilgjengelige menighetene og allerede tilgjengelige kirkebøkene uten å betale.
- ➔ **MatriculaOnline** er en gratisportal for katolske kirkebøker – ikke bare i Tyskland og tidligere tyske områder, men også andre regioner, som for eksempel Østerrike, Polen, Luxembourg og Slovenia.

DIGITALE RESSURSER

De gebyrbelagte plattformene Ancestry og MyHeritage inneholder diverse historiske dokumenter, blant annet

Bei Ref. IV aufgeschw. 5

Familien- u. Vorname: **6-B 257/0210** **Predehoeft Heinrich**

geb. am: **9.2.1913** in: **Kammerbusch** Kreis:

Truppenteil: **4. (H. G. Haup. Inf. Regl. 220**

Erfah-Truppenteil: **Ert. M.: 32**
4./7.R. 220

Dienstgrad: **Feldm.**

Tag, Stunde, Ort u. Art des Verlustes: **11. 3. 44 7.40 Uhr Biga.**

Verstorbener infolge Verwundung: **G. G. Bruchschuß**
in Kämpfe bei Biega, Septis.

Urschriftliche Verlust-Listen Nr.: **4. Verlustmeldung v. 12. 3. 44**
vi 143017/11536. Totpost Nr. 45998 Hl. Nr. 377

Samling over falske tyske soldater fra andre verdenskrig. FAKSIMILE: ANCESTRY

Våpenskjoldet ved Statsarkivet i Hamburg. FOTO: PRIVAT

forskjellige folkeregister, for eksempel fra Berlin, Hamburg og de tidligere tyske folkeregistrene i Øst-Preussen. I tillegg finnes det også fragmenter av ulike kirkebøker, delvis inkludert digitaliserte versjoner og delvis bare som indekseringer.

Det er også materiale fra enkelte militære dokumenter fra første og andre verdenskrig, i tillegg til passasjerlister, adressebøker samt diverse folketellinger fra Mecklenburg.

Selv om det allerede finnes ulike indekseringer på de større portalene, bør man alltid se gjennom og sjekke originaldokumentet. I mange tilfeller er indekseringene dessverre ikke korrekte og ikke fullstendige, og mye tilleggsinformasjon om familien er ikke registrert.

Det finnes også historiske dokumenter som ennå ikke er indeksert, men som kan søkes etter online. Det er derfor også lurt å se i oversikten over samlingene etter en «ort» (sted/by) eller region for å finne ut hvilke samlinger som er tilgjengelige.

Noe lignende finnes også på gratissiden FamilySearch. Også her finnes det mange digitaliserte dokumenter, men de er ennå ikke indeksert. Derfor lønner det seg å gjøre et ekstra søk i katalogen. Bare slik får du en oversikt over tilgjengelige stedsspesifikke kilder og digitaliserte dokumenter.

Spesielt verdt å nevne er de danske folketellingene for det som i dag er delstaten Schleswig-Holstein. Disse folketellingene finnes på ulike nettplattformer, blant annet Dansk Demografisk Database, FamilySearch og på to foreningssider – Arbeitskreis Volkszahl Register og Danish Family Search.

FINN RIKTIG STED

Det kan noen ganger være svært utfordrende å finne det riktige stedet for en bestemt forfader eller en bestemt slektslinje.

Endringer i historiske tilhørigheter eller endringer i navneskrivningen er vanlige hindringer som mange slektsforskere står overfor. Noen ganger er det kanskje bare små variasjoner i skrivemåten, for eksempel Köln/Cöln og Kassel/Cassel, mens andre ganger hender det at et stedsnavn forekommer så ofte at den riktige plasseringen ikke er umiddelbart gjenkjennelig.

Derfor er nettbaserte stedsnavnregistre, databaser, kataloger og andre ressurser uunnværlige i tysk slektsforskning. Noen nyttige nettressurser:

- ➔ **Meyers Gazetteer** inkluderer historiske kart.
- ➔ **GOV – Geschichtliches Orts-Verzeichnis – The Historic Geo Information System.**
- ➔ **Kartenmeister** – for de tidligere tyske landsbyene som i dag ligger i Polen og Russland.

DATABASER OG FORENINGER

Det finnes også ulike nettbaserte databaser, for eksempel fra CompGen – Verein für Computergenealogie e.V. (Forening for datagenealogi, Tysklands største slektsforskningsforening). Nettstedet inneholder mange nyttige lenker, og du kan søke gratis i disse kildene:

- ➔ **Genwiki** er et naturlig utgangspunkt som portal for slektsforskning i tyskspråklige land. Genwiki er også tilgjengelig på engelsk.
- ➔ Prosjektet **Historiske adressebøker** (Historische Adressbücher).
- ➔ **OFB – Ortsfamilienbücher** – lokallistoriske slektsbøker, et prosjekt som stadig blir utvidet og forbedret.
- ➔ **Gedbas** er et personsøkeverktøy som er svært brukervennlig. For å finne en person i Gedbas må det ha gått minst 100 år siden personen ble født, eller 30 år siden vedkommende døde.
- ➔ **Metasøk (Metasuche)** viser til personer som er funnet i de ulike foreningsprosjektene.

Ekteskapsattest fra 1915. EIER: PRIVAT

Arkivmateriale fra et tysk arkiv. EIER: PRIVAT

- **Grabstein-Projekt** er et pågående prosjekt å registrere gravsteiner i Tyskland. Så langt er mer enn 2,5 millioner gravsteiner på rundt 9700 kirkegårder dokumentert.

Norsk Slekthistorisk Forening har dessuten en gruppe som heter «Arbeidsgruppen for europeiske aner». På deres Slekthistoriewiki finner du også lenker til flere nettsressurser relatert til tysk slektsforskning, både sentrale og statsspesifikke.

MILITÆRE KILDER

I det tyske **Bundesarchiv** (forbundsarkivet) kan du finne mer informasjon om militærsøk etter tyske Wehrmacht-soldater.

Den mest relevante delen for slektsforskere er samlingene fra Det tyske riket (1867/71–1945), inkludert militære kilder fra nazitiden: Wehrmacht-arkiver, krigsarkiver, rettsarkiver, personalkartoteker (inkludert ekteskapsforslag) og NSDAP-medlemsarkiver (inkludert SS/SA).

AVISER, BØKER OG BILDER

En interessant lenke er **Deutsche Digitale Bibliothek** (Det tyske digitale biblioteket), som tilbyr digitale bøker på samme måte som Nasjonalbiblioteket i Norge. DDB inneholder rundt 23 millioner boktitler og gir tilgang til digitaliserte historiske aviser fra fire århundrer. Den inneholder over fire millioner sider fra 1926 aviser og kan brukes gratis og uten tilgangsbegrensninger. Dette er en verdifull kilde for både slektsforskning og historieundervisning.

Eldre utgaver av tyske aviser er bare delvis digitalisert, for eksempel i Staatsbibliothek zu Berlin. ZEFYS (avisinformasjonssystemet til Berlins statsbibliotek) er en portal som gir tilgang til aktuelle og historiske aviser fra Tyskland og resten av verden.

For fotoarkiver er Bundesarchiv den viktigste ressursen. Det inneholder rundt 15 millioner bilder og er enkelt å søke i. Bilder i høy oppløsning kan kjøpes etter registrering.

AKTUELL LITTERATUR

Flere bøker gir gode innføringer i hvordan du kan finne tyske røtter. Disse er hovedsakelig skrevet for et amerikansk publikum, men mye av innholdet er også relevant for norske forskere.

To nyttige titler er *A Genealogist's Guide to Discovering Your Germanic Ancestors* og *Trace Your German Roots Online*. Begge er tilgjengelige som e-bok, og mange sider kan også forhåndsvises på Google Books.

FLERE RESSURSER OG SLEKTSGRUPPER

Det finnes mange slektsforskningsforeninger og regionale forskningsgrupper i Tyskland som du gjerne kan kontakte hvis du har spesifikke spørsmål.

- På CompGens wikiside finner du en oversikt over alle foreninger i Tyskland.

- På nettsiden til Die MAUS Bremen: Gesellschaft für Familienforschung, som er en slektsforskningsgruppe i Bremen, finner du også kart og liste over foreninger og lokale forskningsgrupper.

Du finner også flere Facebook-grupper for tysk slektsforskning, der de fleste er regionale. En gruppe som dekker hele Tyskland, og som særlig er nyttig for nybegynnere, er «Ahnenforschung».

Trenger du hjelp til å tyde gamle tyske skrifter, kan du sjekke ut gruppene «Sütterlinschrift (Kurrentschrift) altdeutsche Schrift lesen und schreiben» og «Alte Schriften entziffern Sütterlin Kurrent» på Facebook.

Lykke til med slektsforskningen din i Tyskland! ■■■

FINN SLEKT I TYSKLAND

Ønsker du flere tips eller hjelp til slektsforskningen din i Tyskland?

Besøk Claudia Stocks nettside unsereahnen.de for mer informasjon, eller kontakt henne på e-post Claudia.Stock@unsereahnen.de.

Du kan også skanne QR-koden for å gå direkte til nettsiden.

Slektsgransking i Storbritannia

Storbritannia var ikke bare et stoppested på vei til Amerika – mange nordmenn slo seg også ned der. Arkivene i England, Skottland, Wales og Nord-Irland kan inneholde mye, men man må vite hvor en skal lete. Her får du tips til britiske kilder du kan bruke i slektsgranskingen.

■ MARGARET H. STRAND

For mange går slektshistorien videre i Storbritannia – eller starter der. Flere nordmenn bosatte seg i Storbritannia for godt: gjennom handel og skipsfart over Nordsjøen, under andre verdenskrig, eller av andre grunner.

ET DELT ARKIVLANDSKAP

Når det gjelder slektsgransking, er Storbritannia langt fra én enhet. Arkivsystemet er delt i tre hovedområder:

- ➔ England og Wales har et felles system.
- ➔ Skottland og Nord-Irland har beholdt egne retts-systemer og egne arkivverk.
- ➔ The National Archives (TNA) fungerer både som riksarkiv for Storbritannia og statsarkiv for England og Wales.

OM FORFATTEREN

Margaret H. Strand er født i Edinburgh og har bodd i Norge siden 1970. Hun har drevet aktivt med slektsgransking i over 30 år og er medlem av Slegt og Data Østfold. Hun er også medforfatter av boken *Exploring Norwegian Genealogy*, utgitt i USA.

Kart over Storbritannia. EIER: WIKIMEDIA COMMONS

1893 Aug 4 1893	1893 Aug 27	Arctun Henry	Ludvig + Isabella	Meyer	Boston	Sailor	H.A. Nash
No. 1120							

Dåpsinnføring fra 1893 av Arthur Henry Meyer, sønn av norsk sjømann bosatt i England. FAKSIMILE: FINDMYPAST

England og Wales

TNA ligger i Kew utenfor London, og inneholder regjeringsdokumenter, militære arkiver og vanlige genealogiske kilder. For å bestille fødsels-, vielses- og dødsattester fra England og Wales må man gå via **General Register Office (GRO)**, som holder til i Southport nord for Liverpool.

I Nord-Irland finner vi:

- **PRONI** – statsarkivet (Public Record Office of Northern Ireland)
- **GRONI** – for bestilling av fødsels-, vielses- og dødsattester

Den irske republikken står utenfor Storbritannia og har sitt eget arkivsystem.

Skottland og Nord-Irland

Skottlands hovedarkiv heter National Records of Scotland (NRS) og har to besøksentre i Edinburgh: General Register House og New Register House. Nettstedet deres heter **Scotland's People**.

Øyene

Isle of Man og Kanaløyene (Guernsey og Jersey) har en løsere tilknytning til Storbritannia. Mange av de samme kildene finnes – blant annet folketellinger – men arkivmaterialet oppbevares i stor grad lokalt.

Just Anker Lange fra Østfold gift i Skottland i 1868. FAKSIMILE: SCOTLAND'S PEOPLE

Page 11.

1868. MARRIAGES in the Parish of Alton in the County of Blackburn

No.	When, Where, and How Married.	Signature of Parties.	Age.	Final Residence.	When, Where, and How Married.	Signature of Parties.	Age.	Final Residence.
21	1868 At the house of the bride's father, Mr. J. H. Long, of Alton.	John H. Long Isabella Long	21	Alton	John H. Long Isabella Long	21	Alton	Alton
22	1868 At the house of the bride's father, Mr. J. H. Long, of Alton.	John H. Long Isabella Long	21	Alton	John H. Long Isabella Long	21	Alton	Alton

M. G. B. B. Registrar

Troskapsd fra 1905 ved mossingen Olof Meiers (Meyer) søknad om britisk statsborgerskap. Slike dokumenter finnes blant annet i Findmypast og The National Archives. FAKSIMILE: FINDMYPAST

Oath of Allegiance.

I, Olof Meier of 182 Providence Row, Beverly Road, Hull

do swear that I will be faithful and bear true allegiance to His Majesty King Edward, His Heirs and Successors, according to law.

So help me GOD.

Signature of Oath: Olof Meier

Sworn and subscribed this 11 day of April 1905 before me

Signature: Henry Axelby

Justice of the Peace for

HOME OFFICE
13th April 1905
REGISTERED

Commissioner for Oaths.

Resident Chamberlain
13th April 1905

Johan Albert Henriksen fra Moss, «boarding house manager», i 1891-tellingen for Liverpool.

Han drev et gjestgiveri for sjømenn og utvandrere. FAKSIMILE: ANCESTRY

Administrative County of Liverpool

The undermentioned Houses are situated within the boundaries of the

Page 4

No. of Schedule	ROAD, STREET, &c., and No. or NAME of HOUSE	HOUSES	NAME and Surname of each Person	RELATION to Head of Family	CON- DITION as to Marriage	AGE last Birthday of	PROFESSION or OCCUPATION	WHERE BORN	(1) Date of Birth (2) Name, Surname, or Nick
21	Flint St	32	Bartholomewhead	Son		18	Scholar	Lancashire	
23	25, 27, 29	32	Anna Morgan	Servant	Midw.	18	General Servant Domestic		
372	2 Flint St	1	John Henriksen	Head	S	38	Boarding House Manager	Norman	
			Maria S. Holby	Wife	S	35	Housekeeper	Yorkshire	
			Anna B. B. B.	Servant	S	18	Domestic Servant General	Sweden	
			Charles B. B.	S	S	18		Lancashire	
			Emma B. B.	S	S	18		Cheshire	
			Elly B. B.	S	S	18		Middlesex	
			Maria B. B.	S	S	18		Hampshire	
			Christina B. B.	S	S	18		Sweden	
			Maria B. B.	S	S	18		Norman	
			Mollie B. B.	S	S	18		Lancashire	
			George B. B.	S	S	18		Sweden	
			Alfred B. B.	S	S	18		Sweden	

25 Males, 5 Females

Names and other particulars not recorded

Westminster Bridge med
Big Ben, London tidlig 1900-tall.
FOTO: SEVERIN WORM-PETERSEN / NORSK TEKNISK MUSEUM

LOKALE SLEKTSKILDER

Mye kildemateriale oppbevares bare lokalt, blant annet hos:

- ➔ fylkesarkiver (county record offices)
- ➔ by- eller storbyarkiver
- ➔ bibliotek
- ➔ universiteter og organisasjoner med egne arkivsamlinger
- ➔ arkiv i ulike kirkesamfunn og sogn
- ➔ museer – særlig militære museer
- ➔ lokale slektshistoriske foreninger

CIVIL REGISTRATION – OFFENTLIG REGISTRERING

I Storbritannia kalles offentlig registrering av fødsler, vielser og dødsfall for Civil Registration. I genealogiske kretser brukes ofte forkortelsen BMDs (births, marriages, deaths). Registreringen startet til ulik tid i de forskjellige områdene:

- ➔ **England:** Fra 1837. Gratis registre, men få opplysninger – attester bestilles mot gebyr.
- ➔ **Skottland:** Fra 1855. Meget gode opptegnelser på Scotland's People (betalt nedlasting).
- ➔ **Nord-Irland:** Fra 1864. GRONI krever registrering og betaling.
- ➔ **Guernsey:** Fra 1840. Ikke fullstendig før etter 1925.
- ➔ **Jersey:** Fra 1842. Attester kan bestilles mot gebyr og porto.
- ➔ **Isle of Man:** Fra 1878. Vielser fra 1884.

DYRERE I STORBRITANNIA

Vi er bortskjemte i Norge med gratis kilder i Digitalarkivet. Slik er det ikke i Storbritannia. The National Archives, Scotland's People og GRONI tilbyr gratis søk, men man må betale for å laste ned innhold eller bestille attester.

Mye av materialet til TNA er lagt ut gjennom det kommersielle selskapet **Findmypast**, men noe er fortsatt gratis på deres nettsider. Registrerer man seg hos The National Archives, kan man laste ned et begrenset antall dokumenter gratis (inntil cirka hundre pr. måned).

De store slektstjenestene Ancestry og MyHeritage har omfattende samlinger av folketellinger, kirkebøker, militære kilder og lokale arkiver fra Storbritannia – men krever abonnement.

GRATIS NETTSIDER

Det finnes likevel flere gode gratis nettsteder med slektsmateriale fra Storbritannia. De er svært nyttige – men man må være klar over at de ikke dekker alt som finnes i de offentlige arkivene.

FamilySearch

FamilySearch har omfattende kilder fra hele Storbritannia – blant annet folketellinger, kirkebøker, militære kilder og migrasjonsmateriale.

I tillegg til generelle søk i den samlede databasen, kan man bruke funksjonen «Finn en samling» under «Søk i historiske opptegnelser» (som du finner ved å velge «Søk» fra hovedmenyen, deretter «Opptegnelser»). Ved å skrive inn land eller region, får man opp en liste over tilgjengelige samlinger og kan søke i hver database separat.

Pr. i dag finnes blant annet 134 databaser for England, 34 for Skottland, to for Nord-Irland og noen få fra Isle of Man og Kanaløyene.

FreeUKGenealogy

Dette nettstedet har tre gratis databaser. De dekker ikke hele landet og varierer i tidsperiode, men kan være svært nyttige:

- ➔ **FreeBMD:** Fødsler, vielser og dødsfall
- ➔ **FreeCEN:** Folketellinger 1841–1891
- ➔ **FreeREG:** Kirkebokinnførsler

VEILEDNING OG HJELPEMIDLER

FamilySearch Research Wiki

Dette er et svært godt hjelpemiddel for slektsgranskere. Her finner man informasjon om kilder og metoder for England, Skottland, Nord-Irland, Guernsey, Jersey og Isle of Man – samt mange andre land. Et naturlig sted å starte hvis man skal forske i et område man ikke kjenner fra før. For å finne informasjon om for eksempel England, søker du på «England Genealogy» inne på nettstedet.

Språk kan velges via globus-ikonet øverst, og hovedsider og søk vises da på norsk. Selve Wiki-innholdet er foreløpig ikke oversatt til norsk, med mindre du bruker nettleserens oversettelsesfunksjon.

Andre gratisressurser

- ➔ **Cyndi's List:** Her finner man lenker til kilder i Storbritannia. Søk etter «United Kingdom» i menyen «Categories» til venstre, og deretter aktuell landsdel.
- ➔ **GENUKI:** En svært verdifull gratisressurs med omfattende informasjon om slektsforskning. Inneholder ikke databaser med kilder, men har fylldige opplysninger om slektsgranskning i Storbritannia og Irland, helt ned til lokalt nivå.

Britisk familie fotografert i 1905. EIER: WIKIMEDIA COMMONS

TEMA ■ SLEKT I EUROPA STORBRITANNIA ■

LIST OF OFFICERS, CREW, AND OTHERS ON BOARD THE SHIP OR VESSEL NAMED THE *of Cardiff*
on the NIGHT of SUNDAY, MARCH 31st 1901.
(This Example of Schedule printed on the back hereof)

NAME AND SURNAME	By what authority employed	RESIDENCE	AGE	PROFESSION OR OCCUPATION	WEDDED	RELIGION	REMARKS
1. Johan Torgersen	Captain	Oslo	53	Master	Yes	Lutheran	
2. Richard Thompson	Master	London	22	Master	Yes	Anglican	
3. Johannes Alphonse	Chief Engineer	Oslo	23	Chief Engineer	Yes	Catholic	
4. Johannes Lund	Chief Engineer	Oslo	24	Chief Engineer	Yes	Catholic	
5. Johan Torgersen	Chief Engineer	Oslo	29	Chief Engineer	Yes	Catholic	
6. Johan Torgersen	Chief Engineer	Oslo	37	Chief Engineer	Yes	Catholic	
7. P. Christensen	Chief Engineer	Oslo	35	Chief Engineer	Yes	Catholic	
8. H. Hansen	Chief Engineer	Oslo	30	Chief Engineer	Yes	Catholic	
9. F. Andersen	Chief Engineer	Oslo	28	Chief Engineer	Yes	Catholic	
10. H. Bergh	Chief Engineer	Oslo	19	Chief Engineer	Yes	Catholic	
11. H. Nilsen	Chief Engineer	Oslo	21	Chief Engineer	Yes	Catholic	

Norsk skip registrert i Cardiff under 1901-tellingen.

Hele mannskapet bortsett fra én var norske. FAKSIMILE: FINDMYPAST

FOLKETELLINGER

Nominative folketellinger ble gjennomført hvert tiår fra 1841. Den siste som er frigitt er den som ble foretatt i 1921 (grunnet 100-års regelen). De fleste tellingene finnes gratis på FamilySearch, og er også tilgjengelige på Ancestry og MyHeritage for dem med abonnement.

Folketellingene fra 1931 skiller seg ut fra de andre og behandles ulikt i de tre områdene:

- ➔ **Skottland:** Frigis i 2032.
- ➔ **England og Wales:** Gikk tapt i en brann under krigen.
- Nord-Irland:** Her er situasjonen annerledes. Flere tidlige folketellinger gikk tapt under borgerkrigen i 1922. Det finnes noen bruddstykker fra enkelte steder, men fullt materiale finnes kun fra:
 - ➔ 1901 og 1911 – tilgjengelige i FamilySearch, Ancestry og MyHeritage
 - ➔ 1926 og 1937 – kun statistiske rapporter, uten personnavn og ikke søkbare

THE 1939 REGISTER – EN VIKTIG TELLING

Fordi 1941-folketellingen ikke ble gjennomført under krigen, har The 1939 Register fått stor betydning. Dette var et landsdekkende manntall over den sivile befolkningen, brukt blant annet til rasjoneringskort og organisering av krigsberedskap. Her finner du den:

- ➔ **England og Wales:** Findmypast og Ancestry
- ➔ **Skottland:** via Scotland's People – tilgang må søkes om
- ➔ **Nord-Irland:** tilgjengelig hos GRONI – opplysninger kan bestilles enkeltvis

Opplysninger om personer som fortsatt er i live er sladdet. Personell fra militæret er ikke inkludert i registret.

KIRKEBØKER

I Storbritannia startet offentlig registrering av fødsler, vielser og dødsfall relativt tidlig, så kirkebøker er ikke hovedkilden til personopplysninger slik som i Norge.

Likevel er de viktige, og kan ofte gi flere detaljer om personer og familier enn de sivile registrene.

Storbritannia har ingen statskirke, men den anglikanske kirken (Church of England) er den etablerte i England, og den presbyterianske kirken (Church of Scotland) i Skottland. Det finnes også mange katolikker, særlig i Nord-Irland, samt flere andre kristne kirkesamfunn.

Dåpsinnføringer, kirkelige vielser og begravelser finnes blant annet i: FamilySearch, Findmypast, Scotland's People, Ancestry, MyHeritage og FreeREG.

AVISER

British Newspaper Archive er en stor ressurs med skannede aviser, tilgjengelig via Findmypast. Her kreves et eget abonnement i tillegg til basisabonnement.

The National Library of Wales har imidlertid en gratis samling med walisiske aviser fra 1804–1919 – en ressurs som ofte overses.

Flere store britiske aviser har egne søkbare arkiver mot abonnement.

SKIPLISTER

I Findmypast finnes utgående passasjerlister fra Storbritannia og på de tre store internasjonale slektssidene: FamilySearch, Ancestry og MyHeritage.

De fleste passasjerlister ble samlet ved innreisehavner, men i Storbritannia finner man ikke passasjerlister fra skip som ankom britiske havner fra andre europeiske land – kun fra Nord-Amerika, Australia, New Zealand med flere. Så man finner dessverre ikke personer som ankom Storbritannia fra Norge i britiske databaser.

SLEKTSFORENINGER OG FAGLITTERATUR

Se etter organisasjoner med navn som «Genealogy Society» eller «Family History Society», kombinert

med navnet på byen eller fylket du forsker i. Slike foreninger har ofte lokale ressurser som ikke finnes på de store nettsidene – som transkriberte kirkebøker, skifter og aviser. En del materiale kan være forbeholdt medlemmer.

Blant de største slektshistoriske tidsskriftene er: *The Genealogist*, *Family Tree Magazine* og *Who Do You Think You Are?* Mye kan leses digitalt, men databaser og transkripsjoner hos *The Genealogist* krever abonnement.

ANDRE NYTTIGE RESSURSER

Webinarer

Legacy Family Tree Webinars tilbyr webinarer om slektsgransking i Storbritannia. Enkelte er gratis direkte og i én uke etter visning. Tilgang utover dette krever abonnement (per nå cirka 50 dollar pr. år).

Bibliotek

Noen viktige bibliotek og samlinger er The British Library, The National Library of Wales, The National Library of Scotland og The Mitchell Library (Glasgow).

Dødsfall og gravminner

- ➔ Find a Grave, BillionGraves og Deceased Online: gravstener
- ➔ FamilySearch, Ancestry og MyHeritage: dødsfall, nekrologer og gravstener med mer
- ➔ Findmypast: begravde fra kirkebøker, skifter/testamenter og offentlig dødsregister for England/Wales fra 1837

Facebook-grupper

Det finnes flere Facebook-grupper der du kan få hjelp til britisk slektsforskning:

- ➔ **Storbritannia:** «UK Genealogy»
- ➔ **Skottland:** «Scottish Genealogist Group»
- ➔ **Nord-Irland:** «Northern Ireland Ancestry»

Ofte kan det lønne seg å søke etter mer lokale grupper knyttet til fylker eller byer.

DEN NORSKE SJØMANNSMISJON

En verdifull kilde er kirkebøkene til Den Norske Sjømannsmisjon, som ligger i **Digitalarkivet**. For å finne dem, går du først til forsiden av Digitalarkivet og klikker på «Finn kilde». I søkefeltene velger du «Kirkebøker» som kategori, og «Resten av verden» og ønsket land under geografi. Da får man opp en liste over aktuelle havner.

Her finnes blant annet: London, Liverpool, Newcastle, North Shields, Southampton, Glasgow, Leith, Cardiff og Swansea – altså de største havnebyene i England, Wales og Skottland. Vanlige norske klausuler gjelder.

NORDMENN I BRITISKE KILDER

Mange nordmenn dukker opp i britiske kilder – enten de slo seg ned der, bodde der en periode, eller var til sjøs. Særlig norske sjømenn kan være registrert i folketellinger dersom skipet lå i britisk havn på tellingsnatten. Det samme gjelder nordmenn som reiste videre til USA, Canada, Australia, New Zealand, Sør-Afrika og andre land via engelske havner – ofte finner man dem først i britiske dokumenter.

Navn kan være utfordrende. Stavemåten endres ofte i engelsktalende land, og det forekommer mange transkripsjonsfeil i databasene. Derfor bør du prøve flere varianter av navn – og bruke fantasien. På enkelte nettsider, som for eksempel FindMyPast, må du aktivt huke av for navnevarianter, og selv da fanges ikke alle opp, særlig utenlandske navn. Trunkeringstegn (*) kan være nyttig i søk.

Lykke til med slektsforskningen i Storbritannia! ■ ■ ■

Få også med deg Slekt og Datas webinar om hvordan du finner slekt i Storbritannia 9. desember.

Gravminnet for Ludvig Meyer, født i Moss, på Find a Grave. Her finner man også nekrolog og lenker til andre familiemedlemmers graver. SKJERMDUMPER: FIND A GRAVE

Photo added by A.D.V.

Ludvig Meyer

BIRTH	5 Sep 1857 Moss, Moss kommune, Østfold fylke, Norway
DEATH	4 May 1929 (aged 71) Boston Borough, Lincolnshire, England
BURIAL	<u>Boston Cemetery and Crematorium</u> Boston, Boston Borough, Lincolnshire, England Add to Map
PLOT	2 12
MEMORIAL ID	238023842 · View Source

Søker du slekt i Frankrike?

For å finne dine franske forfedre må du vite både når og hvor i landet de levde. De franske arkivene rommer store mengder digitalisert materiale – men det krever at du vet hvor du skal lete. Her viser vi hvordan du kommer i gang.

■ THOMAS FÜRTH

■ Forfatter av *Släktforska utanför Norden*

Hvis du leter etter forfedre som kom fra Frankrike til Norge, må du først gå grundig gjennom de norske kildene. Det er helt avgjørende å finne navnet på stedet i Frankrike der personen ble født – uten denne opplysningen er det svært vanskelig å komme videre i franske kilder.

Det er også viktig å vite *når* vedkommende forlot Frankrike. Kom han eller hun til Norge før september

1792, må du lete i kirkebøkene. Kom vedkommende senere enn dette, er det den sivile folkeregisterføringen som gjelder.

DEN FRANSKE FOLKeregisterføringen

Det var under den franske revolusjonen at de sivile myndighetene begynte å føre register over alle fødte, vigde og døde i landet. Frem til da var den katolske kirken ansvarlig for folkeregisteret.

Det finnes kirkebøker (dåpsbøker) helt tilbake til 1300-tallet, men det var i 1539 at det kom et kongelig dekret som påla kirken å føre oversikt over menigheten. Mer utbredte kirkebøker finnes fra midten av 1600-tallet, og fra 1736 ble de ført i to eksemplarer.

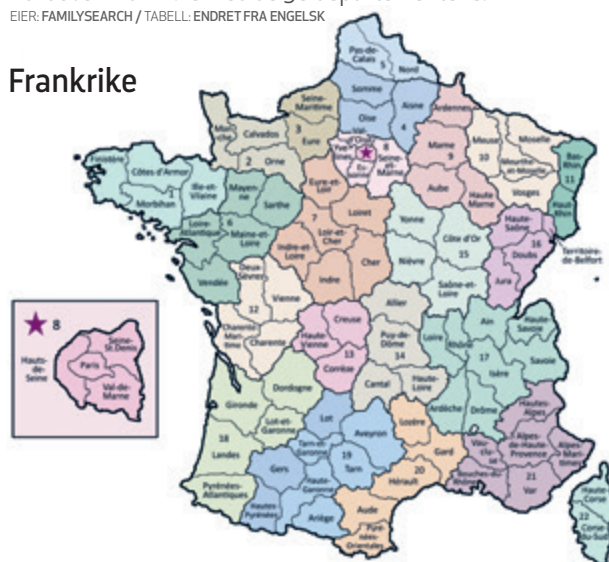
Sperrefrister

Etter september 1792 fortsatte kirken å føre bøker over døpte, vigde og døde – og i motsetning til de sivile registrene er disse ikke underlagt 100 års sperrefrist. For den sivile folkeregisterføringen er sperrefristene 100 år for fødsler, 75 år for velser og 25 år for dødsfall.

Kart over Frankrike med de 98 departementene.

EIER: FAMILYSEARCH / TABELL: ENDRET FRA ENGELSK

Frankrike

REGIONER
1982–2015

1 Bretagne	9 Champagne-Ardenne	17 Rhône-Alpes
2 Basse-Normandie	10 Lorraine	18 Aquitaine
3 Haute-Normandie	11 Alsace	19 Midi-Pyrénées
4 Picardie	12 Poitou Charentes	20 Languedoc-Roussillon
5 Nord-Pas-de-Calais	13 Limousin	21 Provence-Alpes-Côte d'Azur
6 Pays de la Loire	14 Auvergne	22 Korsika
7 Centre	15 Bourgund	
8 Île-de-France	16 Franche-Comté	

OM FORFATTEREN

Thomas Fürth er historiker og slektsforsker. Docent i historie med sosialhistorie som fagfelt, aktiv slektsforsker og foredragsholder med lang erfaring både nasjonalt og internasjonalt. Tidligere leder i Genealogiska föreningen i Sverige, og medlem av The International Institute for Jewish Genealogy i Jerusalem. Forfatter av bøkene *Släktforska utanför Norden* (2019) og *Judisk släktforskning* (2020, sammen med Mikael Hoffsten).

Eiffeltårnet sett fra bakkenivå – parisere på vandring, cirka 1890. EIER: LIBRARY OF CONGRESS

Marginalnotater

I de sivile registre for fødsel og vielse finnes det såkalte marginalnotater. Dersom en person døde i en annen kommune enn fødestedet, sendte dødsstedet en melding til fødselskommunen, og dette ble ført inn som et marginalnotat i fødselsboken. Det samme gjelder ved ekteskap.

En viktig detalj: for fødselsopplysninger gjelder 100-årsgrensen også for marginalnotatene. Det betyr at man kan få ut hele fødselsregisteret etter 75 år – *men uten marginalnotatene* som viser når og hvor personen giftet seg eller døde.

Folketellinger og militære ruller

Fra 1836 finnes folketellinger hvert femte år, og fra 1867 finnes militære ruller. Det finnes også egne militære ruller over soldater i Napoleons hær (1802–1815) på **Geneanet** (søk på «Napoleonic registers»).

Et viktig poeng er at mellom 1792 og 1805 brukte Frankrike en annen kalender – revolusjonsskalenderen, med ti dagers uke og helt andre månedsnavn. Skal du tolke dokumenter fra denne perioden, må du konvertere datoene til den gregorianske kalenderen. Det kan gjøres ved å gå inn på «The Republican calendar» på napoleon.org.

ET DESENTRALISERT ARKIVSYSTEM

Det franske arkivvesenet er desentralisert. Når det gjelder sivil folkeregistrering, finnes arkivene i hvert av Frankrikes

98 departementer. Her oppbevares også kirkebøkene fra før 1792. Disse kalles *Registres Paroissiaux* (1668–1792). Det meste er digitalisert, men svært lite er indeksert.

Kirkebøker med opplysninger om fødte, vigde og døde etter 1792 finnes i de ulike bispedømmene eller i de lokale menighetene.

Til tross for dette desentraliserte systemet er det ikke vanskelig å søke i arkivene – så lenge man vet hvilken kommune (by) personen var født, gift eller død i.

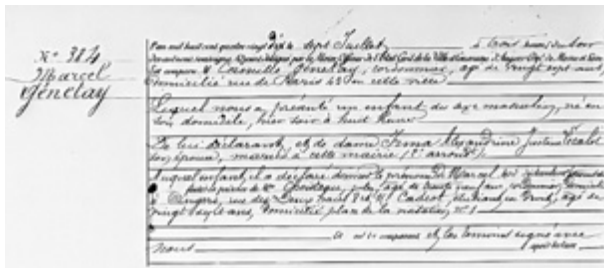
SLIK FINNER DU RIKTIG ARKIV

- ① Først må du finne ut hvilket departement kommunen tilhører. Dette gjør du enkelt når du bruker nettsiden **lescommunes.com**.
- ② Når du har funnet riktig departement, går du videre til **FamilySearch Research Wiki** om slektsforskning i Frankrike («France Genealogy»).

På FamilySearch Research Wiki finner du en alfabetisk liste over alle departementene. Klikk på det departementet du ønsker, så kommer du til en egen underside. Der finnes informasjon om både kirkelig og sivil folkeregistrering, folketellinger, militære kilder med mer – mye av dette er digitalisert og delvis indeksert i FamilySearch.

Noe kan imidlertid ikke søkes hjemmefra, så det lønner seg å gå videre: Lenger ned på siden finner du adresse og lenke til nettsiden til departementsarkivet. Klikk på denne – her kan du søke direkte i arkivmateriale på nett. Skriv inn navnet på kommunen i søkefeltet, og

Fødselsregister fra Angers (Maine-et-Loire) som viser Marcel Genetays innførsel, 7. juli 1890. FAKSIMILE: DEPARTEMENTSARKIVET I MAINE-ET-LOIRE (ARCHIVES DÉPARTEMENTALES DE MAINE-ET-LOIRE)

Tiårs fødselstabeller (1813-1822) fra Mervans. FAKSIMILE: DEPARTEMENTSARKIVET I SAÔNE-ET-LOIRE

du får opp aktuelle kilder. For den som ikke kan fransk, anbefales nettleserens oversettelsesfunksjon.

Et alternativ er å bruke det franske riksarkivet, Archives Nationales, sin søkeside på «Les registres paroissiaux et d'état civil». Her kan du søke direkte på kommunenavn og få lenker til digitaliserte kilder, blant annet fødselsbøker.

Et eksempel – søk i franske fødselsbøker

Jeg kan ta et eksempel: Marcel Genetay, født i 1890 i byen Angers.

- 1 På *Les Communes de la France* fant jeg at Angers ligger i departementet Maine-et-Loire.
- 2 På FamilySearch Research Wikis oversikt over depart-

Gruppe på sykkel-tur over Pont Neuf.

EIER: DET FRANSKE NASJONALBIBLIOTEKET (BIBLIOTHEQUE NATIONALE DE FRANCE)

OVERSETTING AV UTENLANDSKE NETTSIDER OG KILDER

Når du besøker utenlandske nettsider, kan nettlesere som Chrome og Edge oversette hele siden automatisk via Google Translate. Noen nettsteder har også engelsk eller andre språk tilgjengelig som valg i menyen.

Utfordringen oppstår når kildene er originaldokumenter – for eksempel folketellinger, kirkebøker eller aviser – som ikke kan oversettes direkte. Da kan du, hvis teksten i kilden er tydelig å lese, bruke PC-ens «Utklipsverktøy» til å hente ut teksten først. Slik gjør du det (Windows):

- Åpne «Utklipsverktøyet» og marker teksten du vil ta en skjermdump av.
- Skjermdumpen vises i verktøyet. Klikk på «Teksthandlinger»-ikonet øverst i menyen.
- Verktøyet henter ut tekst fra bildet. Kopier og lim inn i Google Translate – eller et KI-verktøy som ChatGPT – for oversettelse til norsk.
- Lagre oversettelsen i slektsprogrammet ditt eller der du ønsker.

En lignende metode finnes også på Mac og mobil, via innebygde funksjoner eller egne apper.

Fransk familieportrett. EIER: DET FRANSKE NASJONALBIBLIOTEKET (BIBLIOTHÈQUE NATIONALE DE FRANCE)

ementer i Frankrike fant jeg lenken til arkivet i Maine-et-Loire – archives.maine-et-loire.fr.

- 3 Til høyre på siden er det en brun boks med teksten «Accès directs» (Direkte tilgang). Jeg klikker på «Archives en ligne» (eller «Online Archives» hvis jeg hadde valgt engelsk som språk øverst på siden).
- 4 Da kommer jeg til «État civil» (Sivilstatus), og her velger jeg «Registres paroissiaux et d'état civil» – altså kirkebøker og sivile registre.
- 5 I søkefeltet skriver jeg Angers. Da får jeg opp en ny søkerute der jeg kan fylle inn forskjellig informasjon, men her fyller jeg kun inn året 1890.
- 6 Nå listes digitaliserte bøker over fødte, vigde og døde – ordnet etter tidsintervaller.
- 7 Jeg finner også «Tables décennales» – alfabetiske navnelister over personer som ble laget hvert tiende år. Her kan jeg finne datoer hvis jeg bare har et år, eller sjekke at året mitt er riktig. I dette tilfellet hadde jeg også fødselsdatoen 7. juli 1890, så jeg gikk rett til fødselsboken naissances for 1890.

Fødselsboken hadde 105 bilder for dette året. Ettersom Marcel Genetay ble født i juli, bør han finnes omtrent midt i materialet – og på bilde 67 finner jeg ham, oppført som nr. 384. Faren var Camille Genetay, musiker ved sønnens fødsel. Moren het Irma Alexandrine, født LeCalot. Ingen marginalopplysninger er registrert – Marcel emigrerte til Sverige, giftet seg og døde der.

DIGITALE FRANSKE ARKIVER

De franske arkivene er i stor grad digitalisert, men ikke indeksert. Dersom man vil slippe å lete manuelt, kan man søke etter personen via MyHeritage, som i 2021 kjøpte den franske nettsiden filae.com, som har indeksert store deler av de franske arkivene.

Men det finnes også en gratis snarvei til de franske arkivene: slektstre-nettsiden Geneanet, som tidligere samarbeidet med filae.com. Geneanet eies nå av Ancestry, men i motsetning til Ancestry er Geneanet delvis gratis – med en valgfri premiumtjeneste. Man må registrere seg, men kan deretter søke på navn i slektstrær.

Søker du i Geneanet etter faren Camille Genetay, kommer det opp et helt slektstre der også Marcel er registrert. Men her står det bare at han var født i Angers 7. juli 1890 – den som la inn opplysningene visste ikke at han flyttet til Sverige og levde resten av sitt liv der.

På den måten kan Geneanet fungere som en uoffisiell indeks til franske sivile og kirkelige arkiver, siden slektstrær ofte inneholder kilder som kan brukes for å finne frem til originaldokumentene i arkivene.

VIL DU LÆRE MER?

To svært gode engelskspråklige introduksjoner til fransk slektsforskning finnes her:

- ➔ YouTube: *French Genealogy Tutorial*, ved Pablo Briand.
- ➔ RootsTech (FamilySearch): *Finding Your French Ancestors With Resources Both Online and Offline* av Sean Daly.

Gi slektsforskning i gave!

Et gavemedlemskap gir et helt år med kunnskap, hjelp og inspirasjon.

- 3 utgaver av medlemsbladet
- Tilgang til Gravminner og Kildeveiviseren
- Webinarer, kurs og medlemsmøter
- Rabatt på Ancestry m.m.

Bestill gavemedlemskap på slektogdata.no

Slik finner du slekt i Polen

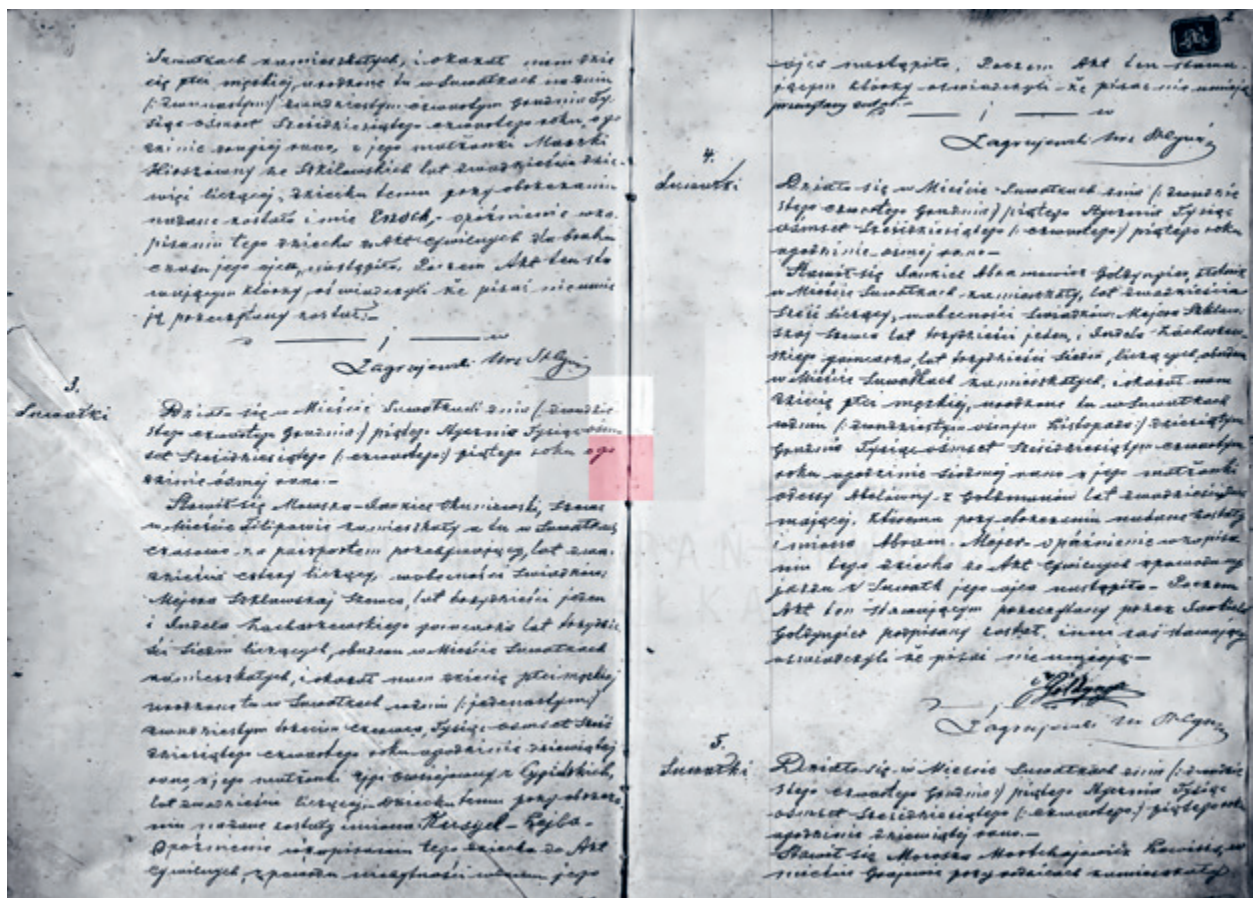
Vil du finne dine polske aner? Landet har en kompleks historie, noe arkivene bærer preg av. Her får du oversikt over de viktigste kildene og nettressursene for slektsforskning i Polen.

■ THOMAS FÜRTH

■ Forfatter av Släktforska utanför Norden

For deg som vil lete etter slekt som er født utenfor Norge, bør du først finne så mye som mulig om dem i norske kilder.

Når kom vedkommende til Norge? Finnes det opplysninger om hvor i Polen han eller hun kom fra?

Kart over dagens Polen og det delte Polen 1815–1918.

EIER: FAMILYSEARCH

Det er også viktig å vite navnet på stedet det gjelder – opplysningen «Polen» alene er ikke nok.

Lands grenser og navn har endret seg mange ganger gjennom historien. Grensene flyttes, men stedene består. Steder flytter ikke på seg, men de kan skifte navn.

VIKTIG Å KJENNE POLENS HISTORIE

Dersom du har en forfader som du har hørt kom fra Polen, kan det godt stå i norske kilder at han eller hun kom fra Russland, Østerrike eller til og med Tyskland.

For å forstå hvorfor det kan være slik, må man kjenne til Polens historie de siste 300 årene. Polen eksisterte nemlig ikke som eget land mellom 1795 og 1918. Før 1772 var Polen et av Europas største land og strakte seg fra Østersjøkysten i nord til Svartehavet i sør. Landet ble kalt Det polsk-litauiske samveldet, en adelsrepublikk med valgt konge.

Mellom 1772 og 1795 ble dette riket delt mellom Russland, Preussen og Østerrike, og i 123 år – fra 1795 til 1918 – eksisterte ikke Polen som egen stat. Også etter 1918 endret landets grenser seg. I mellomkrigstiden omfattet Polen store deler av dagens Belarus og vestlige Ukraina, mens det som i dag er vestlige Polen, da tilhørte Tyskland.

FINN RIKTIG STED

Delingen av Polen på slutten av 1700-tallet fikk store konsekvenser for slektsforskning i landet. Få kilder finnes bevart fra tiden før 1772, altså fra det polsk-litauiske samveldet. Den som leter etter polske aner, må derfor søke i kilder som oppstod i tre ulike land fra slutten av 1700-tallet og frem til 1918.

- ➔ Fødselsbok 1856–1867 i Suwałki i russisk Polen.

FAKSIMILE: SZUKAJ W ARCHIWACH

Polsk familie, 1938. EIER: SZUKAJ W ARCHIWACH

Det er også viktig å finne ut hva stedet forfedrene kom fra heter i dag, og hvor det ligger på kartet. Det gjør du enklest ved hjelp av et stedsnavnleksikon (på engelsk *gazetteer*). Gode slike finnes på nettet.

Noen nyttige netressurser:

- ➔ For den preussiske delen av Polen er **Kartenmeister** nyttig. Denne finnes på engelsk, tysk og polsk.
- ➔ Den jødiske portalen **JewishGen** har også et godt register over steder og lokalsamfunn, som er nyttig selv om forfedrene dine ikke var jøder.
- ➔ Et stedsnavnleksikon som dekker russisk og østerriksk Polen før 1902, er *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*. Dette er en trykt bok i flere bind, skannet og tilgjengelig på polsk. Det polsk-amerikanske genealogiske samfunnet i USA har laget en nettside med forklaringer og oversettelser på pgsa.org/research-slownik-terminology/.

KIRKEBØKER ETTER RELIGIØS TILHØRIGHET

Kirkebøkene i Polen er delt etter religiøs tilhørighet, så det er viktig å vite hvilken religion forfedrene dine hadde. Den romersk-katolske kirken dominerte, men det fantes også store grupper av gresk-katolske og jødiske innbyggere. Etter delingen av det polsk-litauiske samveldet havnet jødene hovedsakelig i de russiske og østerrikske områdene. I den delen som tilfalt Russland, fantes også ortodokse kristne, mens flest protestanter bodde i de preussiske områdene.

Sivil folkeregistrering – uavhengig av religion – ble innført først i 1874 i de preussiske delene, og først etter 1918 i områdene som hadde tilhørt Østerrike.

Et unntak er hertugdømmet Warszawa, den delen av russisk Polen som i begynnelsen av 1800-tallet var et lydrike under Napoleon. Franskmenne innførte sivil registrering der allerede i 1808, og da Russland overtok i 1815, ble denne ordningen beholdt – parallelt med kirkebøker ført etter religion.

DE POLSKE ARKIVENE

For den som leter etter slekt i Polen fra slutten av 1700-tallet til 1918, kan man snakke om tre Polen: det russiske Polen, det østerrikske Polen og det preussiske Polen.

I dag er imidlertid kildene samlet under det polske arkivvesenet, og dette gjelder også delvis for de områdene som i mellomkrigstiden var en del av Polen, men som nå tilhører Belarus og Ukraina.

Arkivsystemet i Polen består av mange regionale arkiver, men Riksarkivet i Warszawa fungerer som en koordinerende institusjon.

Søk i Szukaj w Archiwach

Det er opprettet en velfungerende nettportal kalt **Szukaj w Archiwach**, som på norsk betyr «Søk i arkivene». Her kan du søke både etter arkiver og steder. Det er mulig å søke i mange ulike typer kilder, men for slektsforskere er det først og fremst kirkebøker og folketellinger som er mest interessante.

Opplysninger om fødte de siste 100 årene samt ektepar og avdøde de siste 80 årene er underlagt taushetsplikt.

Markedsplassen i Kraków, cirka 1917–1923.

EIER: NASJONALBIBLIOTEKET I POLEN (BIBLIOTEKA NARODOWA)

Språk og skrift

Fødsels-, vielses- og dødsbøker fra preussisk og østerriksk Polen er vanligvis utformet i tabellform, mens de fra russisk Polen ofte er skrevet som sammenhengende tekst, der navnene gjerne er markert med litt større skrift.

Etter 1868 ble kirkebøkene skrevet på russisk med kyrillisk skrift, men selve navnene på de fødte, døde og gifte ble skrevet med latinske bokstaver. Før 1868 var dokumentene på polsk, skrevet med latinsk alfabet.

I kirkebøker fra østerriksk Polen er både trykt tekst og håndskrevne innførsler på latin, og noen ganger også på tysk før 1867, mens de etter 1867 ble skrevet på polsk og tysk. For preussisk Polen ble bøkene ført på tysk fra 1874 og frem til 1918.

Bruk av Szukaj w Archiwach

Det finnes en svært god video laget av FamilySearch som viser hvordan man søker i Szukaj w Archiwach. Videoen er på engelsk og viser trinn for trinn hvordan du finner personer i fødsel-, vielses- og dødsbøker, samt i folketellinger. Disse finnes under et ikon som på polsk heter Pradziad.

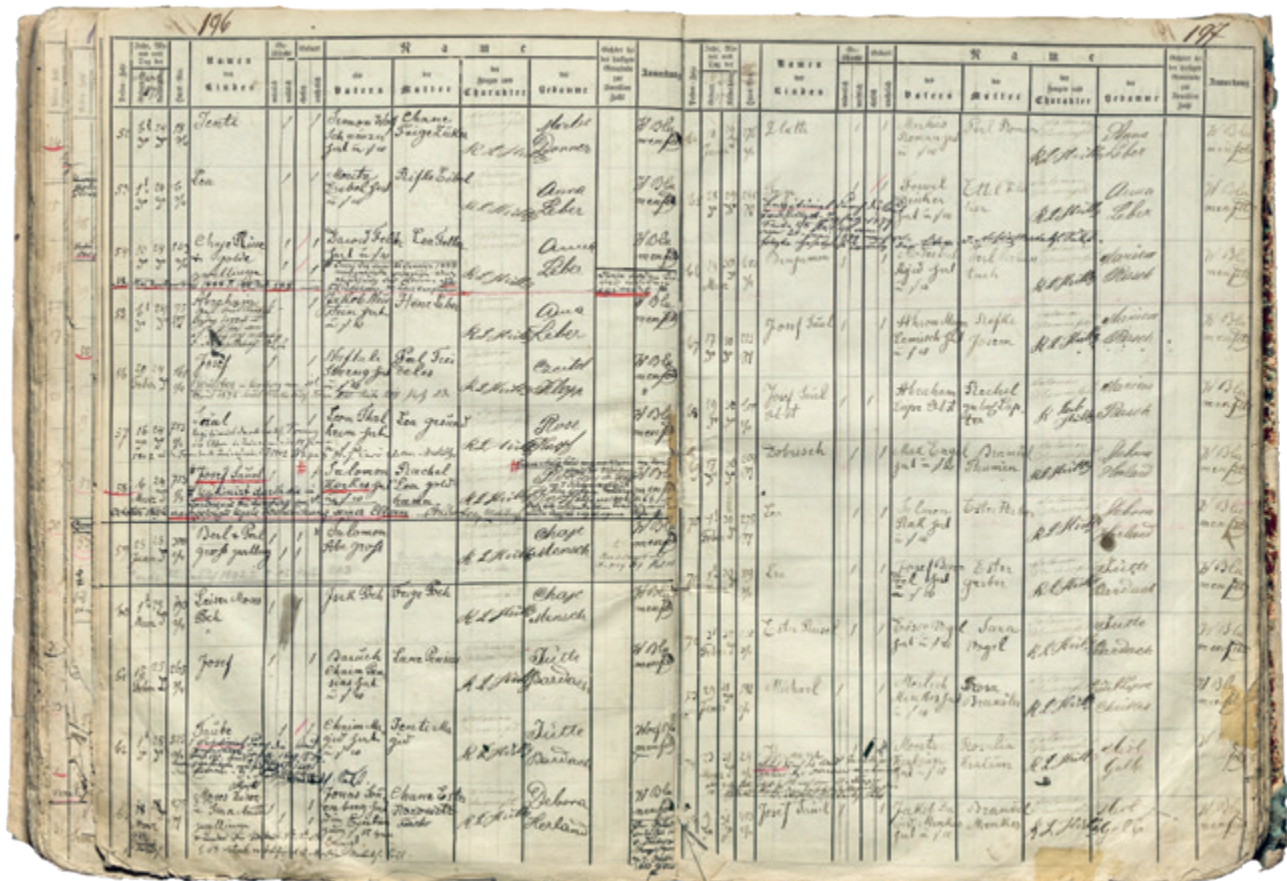
Videoen heter *Szukaj w Archiwach – How to Navigate the Polish State Archives Website*.

Nettportalen Szukaj w Archiwach er på polsk, men kan enkelt oversettes til engelsk med ett klikk. Etter en stund vil likevel deler av brukergrensesnittet vises på polsk. Dette løses enkelt ved å bruke oversettelsesfunksjonen i nettleseren.

Gjennom portalen får du tilgang til digitaliserte kilder, men du finner også informasjon om hvilket arkiv du må kontakte for å få tak i ikke-digitaliserte dokumenter. Disse opplysningene finnes på nettsiden, og alt dette blir også forklart i FamilySearch-videoen.

Familie renser valmuekapsler, 1944. EIER: SZUKAJ W ARCHIWACH

Fødselsbok 1872–1876 fra Lwów (Lviv, Ukraina) i østerriksk Polen. FAKSIMILE. SENTRALARKIVET I POLEN (ARCHIWUM GŁÓWNE AKT DAWNYCH)

NYTTIGE VIDEOER

Det finnes en rekke nyttige videoer fra både FamilySearch og RootsTech som hjelper deg som vil slektsforske i Polen.

I webinaret *Polish Genealogy in Practice – Let's Start From the Beginning* med Alexandra Kacprzak som finnes på RootsTech, får du grunnleggende informasjon om kilder fra det russiske og preussiske Polen, samt tips til ulike nettsider der kirkebøker og folketellinger er indeksert regionalt. Du kan også laste ned et skriftlig sammendrag med alle lenkene som nevnes i foredraget.

For den som har aner i østerriksk Polen, har FamilySearch laget en egen video med tilhørende nedlastbart materiale. Den heter *Genealogical Research in Galicia* – Galicia var det østerrikske navnet på Sør-Polen og Vest-Ukraina.

NETTPORTALER MED INDEKSETERTE KILDER

Indekserte polske kirkebøker finnes på nettsiden til det polske genealogiske selskapet, **Geneteka**. Her kan du blant annet søke både på etternavn og stedsnavn.

For deg som har jødiske røtter i Polen, er det flere gode nettportaler:

- I tillegg til JewishGen finnes **JRI-Poland**, en portal med både et innebygd stedsregister med kart og

indekserte kilder som ofte er koblet til digitaliserte originalkilder.

- For slektsforskere med jødiske aner i østerriksk Polen, er portalen **Gesher Galicia** en gullgrube – med database koblet til originalkilder, kartrom og omfattende informasjon om Galicia.

Alle de tre nettstedene er gratis å bruke, men noen har en premium-del med utvidede funksjoner mot betaling.

Når det gjelder de vestlige delene av dagens Ukraina, som tilhørte østerriksk Polen frem til 1918 og Polen i mellomkrigstiden, har statsarkivet i Lviv digitalisert kirkebøker og andre viktige kilder. Disse er fritt tilgjengelige på nettet og kan nås via oversettelsesfunksjonen i nettleseren. Mer informasjon finner du på old.archives.gov.ua/Eng/.

For deg som ønsker å fordype deg i slektsforskning i Polen, finnes det omfattende informasjon på **FamilySearch Research Wiki**. Søk på «Poland Genealogy», da vil du få en oversikt over flere kilder i Polen. Der finner du også undersider som forklarer hvordan du kan tyde og forstå tekster på latin, polsk og tysk.

For å tolke gammel håndskrift kan du få hjelp i Facebook-gruppen «Genealogy Translations», eller bruke Transkribus med polske eller tyske modeller – som nå begynner å gi svært gode resultater. ■ ■

Finn spor etter kolanordmenn

Mens de fleste nordmenn utvandret til USA, var det også noen som søkte et nytt liv i Russland. Her får du tips til norske og russiske kilder til utvandrerguppen som blir omtalt som kolanordmenn.

■ GUNN GJERVOLDSTAD

■ Kontaktperson for kolanordmenn i Slett og Data

Protokoll fra Brodtkorb, som viser registrert handel med kolanordmannen Hans Svensen. FAKSIMILE: ARKIVVERKET

På slutten av 1800-tallet flyttet noen hundre nordmenn til den nordlige delen av Russland og bosatte seg på Fiskerhalvøya på Kolahalvøya i Murmansk fylke. Området ligger 55 kilometer øst for Vardø.

Allerede i 1860 lovet russiske myndigheter nybyggere på Kolakysten fritak fra skatter og verneplikt – også utlendinger som ville bli russiske statsborgere. I 1864 var 105 nybyggere registrert. Fra 1868 fikk nordmennene ytterligere goder: frihandel og fritt fiske. Nordmenn var dyktige fiskere, særlig i sesongfiske, og derfor sterkt ønsket i området.

I 1867 bodde rundt ti norske familier på Fiskerhalvøya og langs Kolakysten. Ved folketellingen i 1895 var tallet steget til 220.

REVOLUSJON OG FORFØLGELSER

Etter revolusjonen i 1917 reiste noen hjem til Norge, men de fleste ble. I 1930 ble norske fiskere tvunget inn i kollektivet «Polarstjernen». Fra 1936 rammet Stalins forfølgelser kolonistene hardt. Noen ble henrettet etter straffelovens § 58 – for påstått spionasje, sabotasje og kontrarevolusjonær virksomhet.

I dag står minnesmerker over de forfulgte flere steder i Russland: Levoshoso Memorial Cemetery i St. Petersburg, Tsypnavolok på Fiskerhalvøya og i Murmansk. Et minnesmerke er også reist på Ekkerøy i Vadsø.

DEPORTASJONEN OG GJENFORENING

I månedsskiftet juni/juli 1940 ble 104 mennesker deportert fra Fiskerhalvøya. Ordren fra NKVD (Sovjetunionens sikkerhetstjeneste og hemmelige politi) var at hele Kolahalvøya skulle «renses» for utenlandske nasjonaliteter. De deporterte ble sendt til Karelen, og mange endte senere i Tarza i Arkhangelsk fylke.

Kart over Kolahalvøya fra 1935. Et lite område på Fiskerhalvøya er merket som norsk bosetning. På dette tidspunktet gikk den finske Petsamo-korridoren helt til Ishavet, og Norge grenset ikke mot Sovjetunionen. EIER: NASJONALBIBLIOTEKET

Mange døde av kulde, sult og underernæring. Ingen fikk vende tilbake til hjemmene sine etter krigen. Noen slo seg ned i Murmansk, andre ble i Arkhangelsk, noen flyttet til Latvia – og flere forsvant sporløst.

Etter denne tiden snakket ikke så mange russere om sin norske bakgrunn. Først etter Sovjetunionens fall på 1990-tallet ble mange gjenforent med slekt i Norge. Da fikk også kolanordmenn anledning til å søke norsk statsborgerskap og flytte hit.

NORSKE KILDER

Skannede kirkebøker og folketellinger

I kirkebøker – særlig fra Vardø – finner du fødte, døpte, konfirmerte, gifte, døde og utflyttede kolanordmenn. Mange kolonister dro til Norge for å gjennomføre sine kirkelige handlinger. I folketellingene kan du søke på «Russland» eller «Rusland» for å finne personer som ble født der, og senere flyttet tilbake til Norge. Kirkebøker og folketellinger finner du i **Digitalarkivet**.

Fiskere på Kolahalvøya. EIER: GAMO

Norske kirkebøker kan også vise til konfirmasjon i Alexandrovsk – en by grunnlagt i 1896, bystatus i 1899, omdøpt til Poljarnyj i 1939 og i dag en lukket by.

Arkiver

Ola Sæthers samling ved Arkiv i Nordland inneholder bilder, kartotek og intervjuer om den norske bosettingen på Murmankysten. Arkivmaterialet er skannet og oversikten ligger i Arkivportalen. Noe er også tilgjengelig i **Digitalarkivet**.

For å finne materialet i Digitalarkivet klikker du på «Skanna materiale» på forsiden. Klikk deretter på «Bla i skanna arkiver», skriv «Arkiv i Nordland» som oppbevaringssted og «Ola Sæthers samling» som arkiv. Klikk på «Søk», og du får opp alle resultatene. Du kan også få tilsendt opplysninger av Arkiv i Nordland ved å sende en e-post til post@nfk.no.

Arkivet etter **Handelshuset A. Brodtkorb** er oppbevart ved Varanger museum i Vardø. De hadde kontroll på en stor del av handelen som foregikk mellom Russland og

Dina Olette (Svensen) Sørensen ble født i Russland og døde i Kristiansand. FOTO: PRIVAT

Norge i tiden 1862 til 1935, hvor også kolanordmenn var involvert.

I arkivet finnes det blant annet fire store bøker; to av dem med tittelen *Conto for Kværner og Normand på Russe – Finnmarken*. Bøkene inneholder detaljerte regnskaper fra 1869 og frem til første verdenskrig – her er mange kolanordmenn omtalt. Protokollene er skannet og finnes i Digitalarkivet (skriv «Varanger museum IKS» som oppbevaringssted og «Brodtkorb handel A/S» som arkiv), samt i Arkivportalen.

Ressurser fra Slekt og Data

- ➔ **Kolanordmenn-database:** Inneholder bilder av kolonister, gravsteder og dokumenter. I tillegg til norsk kan det velges andre språk som russisk, finsk og engelsk. Kom gjerne med forslag om tilføyelser og rettelser.
- ➔ **Slektsforum:** Legg inn etterlysninger om kolanordmenn, og få hjelp av andre. Gå til «Emigrasjon og andre land» og deretter «Kolanordmenn – Russland».
- ➔ **Gravminner:** Søk etter kolanordmenn som er gravlagt i Russland. Velg «Russian Federation» som land, slik at du får frem denne oversikten.
- ➔ **Minnemonumenter:** Artikkel på Slekt og Datas nettsider om hvordan minnesmerker etter kolanordmenn i St. Petersburg og Murmansk i Russland ble til.

Litteratur

Det er skrevet et par bøker om kolanordmenn, og en del bøker som har artikler som omhandler kolanordmenn og denne utvandringen. Mange kan lånes på bibliotek eller leses digitalt via **Nasjonalbiblioteket** (husk å søke om «utvidet tilgang» når du er innlogget). Noen av bøkene er fortsatt i salg.

Norske bøker:

- ➔ *De som dro østover* av Morten Jentoft (2001). I denne boken er det en oversikt over de fleste som bodde på Fiskerhalvøya rundt 1880, de som ble forvist i 1940 og de som ble arrestert og henrettet.
- ➔ *Russland via Vardø*, Laila og Thor Thorsen (1991).
- ➔ *En sommer i Finnmarken*, Jens Andreas Friis (1888/2014).
- ➔ *Inn i vår tid*, Sigrun Kvaran (2012).
- ➔ *Pomorhandelen*, Knut Stenhaus (2023).
- ➔ *Kola – grenselandet i øst*, Steinar Wikan (2009).
- ➔ *Pomor Nord-Norge og Nord-Russland gjennom tusen år*, redaktør Einar Niemi (1992).
- ➔ *Mellom bakkar og berg*, Olga Jorstad (2025).

Utenlandske bøker:

- ➔ *Hvem banker på døren din? – Kolafinnesnes skjebne under Stalins forfølgelse*, Agnessa Haikara. Russisk utgave fra 2020 og finsk utgave fra 2023. Finsk utgave kan kjøpes på Adlibris.
- ➔ *In the North My Nest is Made – Studies in the history of the Murman colonization 1860–1940*, Alexei Yurchenko og Jens Petter Nielsen (2005).
- ➔ *Russia – Norway: Physical and Symbolic Borders*, Jens Petter Nielsen og Tatjana N. Jackson (2005).

Andre kilder

- ➔ **Nettutstilling:** «Murman – håpets kyst» (Murman – The Coast of Hope) viser bosettingen av nordmenn og finner på Murmankysten 1860–1940. Den finnes på nettsiden til Varanger museum (teksten på engelsk, med enkelte artikler på norsk). Det ble også utgitt et hefte.
- ➔ **Historiske bilder:** Du finner fotografier av kolanordmenn på DigitaltMuseum.

Olsen Karl Andrejevich (I873)

Fødselsdato: 1873

Fødested: Leningrad-regionen, Murmansk-distriktet, Polardistriktet, Tsyp-Navolok stasjon

Kjøn: Mann

Nasjonalitet: Norsk

Yrke/arbeidssted: kollektivbønder-fisker

Bosted: Leningrad-regionen, Murmansk-distriktet, Polyarny-distriktet, Tsyp-Navolok stasjon

Parti/tilhørighet: Ingen

Henrettelsesdato: 21. september 1937

Dødssted: Leningrad

Forebyggende tiltak: arrestert

Arrestasjonsdato: 12. august 1937

Dømt: 17. september 1937

Føremønde organ: spesialtroika fra NKVD-direktoratet for Leningrad-regionen

Artikkel: 58, paragraf 6-10-11 i straffeloven

Dom: dødsstraff (henrettelse av eksekusjonsplotong)

Dato for rehabilitering: 29. november 1958

Rehabiliteringsorgan: Militærtribunalet i det nordlige militærdistriktet

Datakilder: Databasen «Ofre for politisk terror i Sovjetunionen»; Minnebogen for Murmansk-regionen; Senteret «Returerte navn»; Leningrad Martyrology - v. 1

Russisk database over ofre for politisk undertrykkelse, her vist i norsk oversettelse via Google Translate. SKJERMUMP: OPEN LIST

- Statens arkiv i Murmanskregionen (GAMO eller GAMO på russisk) – murmanarchiv.ru.
- Statens arkiv i Arkhangelsk-regionen (GAAO) – dvinaland.ru.

Murmansk-arkivet har også en egen genealogisk database. For å bruke den må du registrere deg i det russiske statsinformasjonssystemet på gosuslugi.ru. Det er mulig for nordmenn å registrere seg, men aller best er det om du har en russisk slektning som kan registrere seg. Dette fordi det er en komplisert prosess både å registrere seg, søke i basen og få tilgang til arkivmateriale.

- **Podkast:** Nasjonalbibliotekets foredrag «Kolanordmennene – utvandrerne Norge glemte» med kartekspert Anders Kvernberg ligger som podkast på blant annet Spotify. De har også en laget en liten video som heter *Kolanordmenn: Den norske minoriteten ble forfulgt, arrestert og henrettet* på sine nettsider.
- **TV-dokumentar:** *Lillys sang* om Lilly Jørstad, som vil bringe faren, som mistet livet under Stalins terror, hjem til norsk jord. Dokumentaren ligger på NRK TV.
- **Artikkel:** «Kartet viser en norsk bosetning i Russland. Fem år senere var alle drept eller forsvunnet» fra 2025 som ligger på Aftenposten Histories nettsider (krever abonnement).

RUSSISKE KILDER

Det finnes digitaliserte russiske kilder, men språk og tilgang kan være utfordrende. Google Translate blir stadig bedre, slik at mange nettsider enkelt kan oversettes til norsk. Det er viktig å vite at mange russiske arkiver har blitt mindre tilgjengelige de siste årene.

To viktige arkiver

Som i Norge finnes det flere arkiver. Det meste av materialet om kolanordmenn ligger i to regionale arkiver. (All informasjon i arkivene er på russisk, noe som gjør søk mer krevende.):

Arrestasjonsbilde av Magnus Svensen rundt 1940. FOTO: PRIVAT

Nettbibliotek og militæret

Kolanord.ru fungerer som et bibliotek med publikasjoner om Kolahalvøya – bøker, artikler, aviser, avhandlinger og materiale om historie, religion, økologi og samiske forhold. Noe av innholdet kan oversettes til norsk via Google Translate.

Hvis slektningen din tjente i Den Røde Armé eller som partisan under andre verdenskrig, kan du søke etter militære opplysninger på podvignaroda.ru, en database over personer som utmerket seg under krigen.

Database

Hvis slektningen din ble utsatt for politisk undertrykkelse, kan du søke i **ru.openlist.wiki**. Den søkbare databasen inneholder over tre millioner navn og gir opplysninger om blant annet fødselsdato, bosted, arrestasjon, anklager, dom, henrettelsesdato og eventuell rehabilitering.

Et søk på en norsk kolanordmann som for eksempel Karl Andrejevich Olsen (først søkt på Ulsen på russisk), gir oversikt over personens skjebne: hvor og når vedkommende bodde, ble arrestert, hvilken paragraf som ble brukt i tiltalen, domsutfall og dato for henrettelse og rehabilitering. Informasjonen hentes fra flere minnebøker og databaser over ofre for politisk terror.

Navn i russiske arkiver

Søker du i russiske arkiver må du ta hensyn til at norske navn skrives annerledes i Russland, og med kyrilliske bokstaver. Det kan også være flere varianter av et for- og etternavn.

Noen ganger står norske navn i en russifisert form. For eksempel kan Svendsen bli skrevet som Svensen, og Peter bli til Petr – som igjen skrives Пётр i arkivene. Det samme gjelder stedsnavn. Det kan også gå andre veien: fiskeværer Zubovka på Fiskerhalvøya skrives ofte Subuska på norsk.

Sperrefrister

I Russland er sperrefristen for arkivmateriale som inneholder personopplysninger 75 år. Er du etterkommer, er det ofte lettere å få innsyn.

Lykke til med slektsforskningen etter kolanordmenn!

Hvordan finne slekt i Baltikum

Leter du etter slekt i Baltikum? Estland, Latvia og Litauen har digitalisert store deler av arkivene sine – her får du en praktisk guide til hvor du skal starte og hvilke kilder som finnes.

■ THOMAS FÜRTH
■ Forfatter av *Släktforska utanför Norden*

De tre baltiske landene – Estland, Latvia og Litauen – har bare i relativt korte perioder vært selvstendige stater.

EIER: WIKIMEDIA COMMONS (MODIFISERT)

KOMPLEKS HISTORIE

Frem til 1500-tallet ble området styrt av Den tyske orden. Deretter dominerte Sverige den nordlige delen av Baltikum frem til begynnelsen av 1700-tallet, mens de sørlige områdene tilhørte Det polsk-litauiske samveldet – som på den tiden var et av Europas største riker, fra Østersjøen og helt ned til Svartehavet.

Fra 1700-tallet tok Russland gradvis kontroll over hele området: først de svenske delene, og deretter – etter Polens delinger på slutten av 1700-tallet – også de sørlige baltiske områdene.

Først etter første verdenskrig, i 1918, ble Estland, Latvia og Litauen selvstendige republikker. Men allerede i 1940 ble landene okkupert av Sovjetunionen, deretter av Nazi-Tyskland, og mot slutten av andre verdenskrig på nytt av Sovjetunionen. Etter Sovjetunionens fall i 1989 ble de tre landene igjen selvstendige.

Under sovjettiden ble russere oppmuntret til å bosette seg i særlig Estland og Latvia, noe som førte til

Tallinn fotografert i 1896. EIER: LIBRARY OF CONGRESS

Litauisk akademisk forsamling i Vilnius i 1912. EIER: LITAUENS NASJONALMUSEUM (LIETUVOS NACIONALINIS MUZIEJUS)

store russisktalende minoriteter ved selvstendigheten i 1989. Men også tidligere hadde det bodd både russere, tyskere og jøder i de baltiske landene – og langs kysten av Estland fantes en svensk minoritet: estlandssvenskene. Estland hadde dessuten en svært utviklet minoritetspolitikk i mellomkrigstiden.

TRE VIKTIGE TIPS Å KJENNE TIL

Før du søker i kildene i Baltikum, bør du finne ut sted/område, religion og provins/administrativt område for personen eller slekten du undersøker. Det finnes nyttige kart på 1800–1900-tallet over de baltiske landene på ArGe Balticum – Historical maps.

Få også oversikt over stedsnavnene (*gazetteers*) i de baltiske landene på FamilySearch Research Wiki. Inne på denne nettsiden søker du på «Estonia Gazetteers», «Latvia Gazetteers» og «Lithuania Gazetteers» for å få frem disse.

ESTLAND

Fødsler, vigsler og dødsfall

Mye av kildematerialet i Estland – spesielt fødsels-, vielses- og dødsbøker samt folketellinger – er digitalisert og tilgjengelig online.

Frem til 1949, da Sovjetunionen innførte sivil folkeregistrering, var det de religiøse kirkesamfunnene som førte protokoller over fødsler, vigsler og dødsfall. En kopi av disse kirkebøkene (ofte kalt metrical books) ble sendt til myndighetene. I dag finnes de i Estlands riksarkiv – enten i Tartu eller Tallinn.

Hoveddelen av befolkningen var luthersk, men en betydelig gruppe var russisk-ortodoks. I tillegg fantes mindre grupper av jøder, gammeltroende og baptister – alle med egne kirkebøker.

For estiske kirkebøker finnes lutherske protokoller fra 1600-tallet, ortodokse fra 1722, jødiske fra 1835, gammeltroende fra 1874 og baptistiske fra 1879. Materialet strekker seg frem til 1949, da sivil folkebokføring tok over.

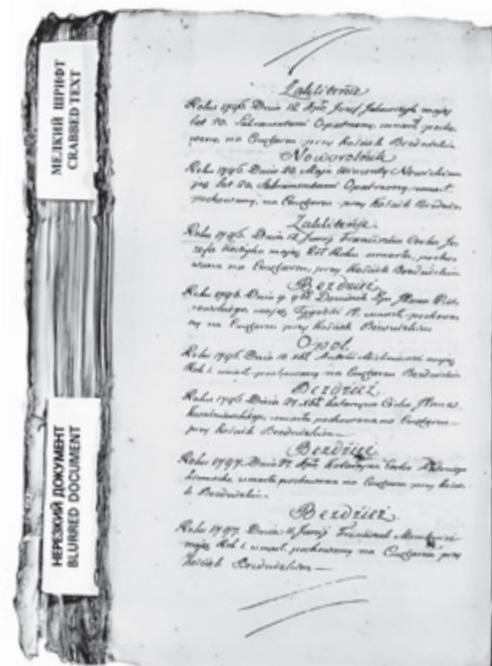
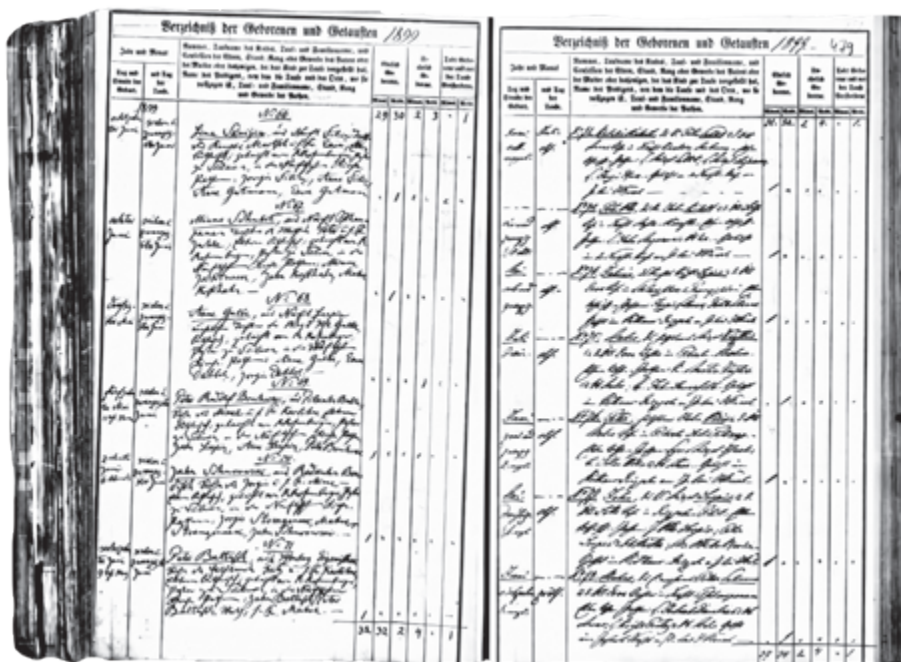
For de eldste periodene dekker kirkebøkene rundt 70 prosent av befolkningen, og fra cirka 1830 opp mot 90 prosent. For minoritetsgruppene gjelder rundt 50 prosent.

Den estlandssvenske minoriteten langs kysten hadde egne lutherske menigheter. På nettsiden til Estlands-svenskarnas kulturförening (SOV) finnes mye informasjon tilgjengelig for de med estisk-svensk bakgrunn.

SAAGA-portalen

Estlands Riksarkiv har et omfattende digitalt materiale for slektsforskning. Her finner du opplysninger om

1

2

fødsler, ekteskap, dødsfall, bosted, universitetsstudenter, rettssaker og annet som kan gi innblikk i slektens liv og hverdag.

Det er gratis å søke i **SAAGA-portalen**, som du finner på ra.ee/dgs/explorer.php, men du må først registrere deg.

Velg «Church records» dersom slektningene var lutheranere. For andre trosretninger velger du «Other confessions' church records kept in the public archives». Velg engelsk språk, eller bruk automatisk oversettelse i nettleseren om du ikke kan estisk. Mange kirkebøker er trykt på tysk – noen har også notater på svensk.

Annet digitalisert materiale

Du finner også mye digitalisert materiale fra Estland på Ancestry og FamilySearch.

- ➔ Ancestry: Bruker du for eksempel den svenske versjonen av Ancestry, kan du gå til «Ancestrys kortregister» via «Søk» i toppmenyen. Der finner du søkbare oversikter for alle samlinger. I «Rubrik»-feltet til venstre kan du skrive inn «Estonia». Da får du opp de tilgjengelige kildene.
- ➔ FamilySearch: Velg «Søk» fra hovedmenyen, deretter «Katalog». Her skriver du «Estland, Russisches Kaiserreich» i «Sted»-feltet. Klikk til slutt på «Søk». Da får du frem oversikten.

LATVIA

Fødsler, vigsler og dødsfall

Latvias arkiver – med fødsels-, vigsels- og dødsbøker samt folketellinger – er i stor grad digitalisert og søkbare på nett. Oppbygningen av folkeregistreringen er i hovedsak den samme som i Estland: Før 1949 var det de religiøse kirkesamfunnene som førte registre over befolkningen.

Hoveddelen av befolkningen var lutheranere, men en betydelig andel var katolikker og russisk-ortodokse. I tillegg fantes mindre grupper av jøder, reformerte, gammeltroende og baptister – alle med egne kirkebøker.

I Latvia finnes lutherske kirkebøker fra 1608, katolske fra 1613, ortodokse fra 1722, jødiske fra 1835, gammeltroende fra 1874 og baptistiske fra 1879. Også her går materialet frem til 1949, da den sivile registreringen overtok.

For de eldste periodene dekker fødsels-, vigsels- og dødsbøkene rundt 70 prosent av befolkningen, økende til rundt 90 prosent etter 1830. For mindre minoriteter – som gammeltroende og baptister – ligger deknningen omkring 50 prosent.

Raduraksti-portalen

Det nasjonale digitalarkivet i Latvia heter **Raduraksti** – raduraksti.arhivi.lv. Her finnes nesten seks millioner bilder fra kirkearkiver og andre genealogiske kilder – inkludert den russiske folketellingen fra 1897. Tilgangen er gratis, men du må registrere deg før du kan søke.

Raduraksti ble oppdatert i 2020, og er nå kun tilgjengelig med latvisk brukergrensesnitt. Bruk gjerne nettleserens oversettelsesfunksjon for å finne frem til originaldokumentene.

Du finner mer informasjon om dette ved å søke på «Latvia 'How to' Guides» på FamilySearch Research Wiki. I JewishGens veileder «Finding Latvian Archival Records on the Raduraksti Website» får du en nøye gjennomgang av hvordan Raduraksti-portalen brukes.

Språk i arkivene

De latviske dokumentene er skrevet på ulike språk. Lutheranske kirkebøker er trykt og skrevet på tysk. Jødiske bøker har ofte dobbeltsider: venstre side på russisk med kyrillisk håndskrift, høyre på jiddisch som har hebraisk skrivestil.

FamilySearch har gode veiledninger som hjelper deg å tolke kyrillisk håndskrift – dette finner du ved å søke «Reading Russian Documents: Deciphering the Handwriting and Understanding the Grammar». I tillegg tilbyr JewishGen støtte for jiddisch gjennom tjenesten ViewMate.

- 1 Evangelisk-luthersk kirkebok fra Riga, 1854–1909. FAKSIMILE: ANCESTRY
- 2 Romersk-katolsk dødsbok fra Vilnius på 1700-tallet. FAKSIMILE: FAMILYSEARCH
- 3 Raduraksti-portalen – søk i latviske kirkebøker med mer.
Her vist med norsk oversettelse. SKJERMDUMP: RADURAKSTI

Hvis du bruker Transkribus, finnes det foreløpig ingen modeller for latvisk håndskrift – men det finnes modeller for jiddisch.

Annet digitalisert materiale

Både FamilySearch og Ancestry har digitalisert materiale fra Latvia.

- ➔ På FamilySearch kan du i «Sted»-feltet skrive inn «Latvija, Sowjetunion» i søkefeltet under «Katalog», slik at du får frem alle kildene.
- ➔ På Ancestry kan du søke etter latviske kilder ved å skrive inn «Latvia» i «Rubrik»-feltet under kortregisteret.

LITAUEN

Fødsler, vigslor og dødsfall

Folkeregistreringen i Litauen følger samme mønster som i Estland og Latvia: Før 1949 førte religiøse kirkesamfunn kirkebøker – etter 1949 tok sivile arkiver gradvis over.

Hoveddelen av befolkningen var romersk-katolsk, mens en betydelig gruppe var russisk-ortodokse. Det fantes også mindre grupper av lutheranere, reformerte, jøder og gammeltroende – alle med egne kirkebøker.

I Litauen finnes katolske kirkebøker fra 1613, ortodokse fra 1722, gresk-katolske fra 1796, lutherske og protestantiske fra 1741, jødiske fra 1835, gammeltroende fra 1874 og baptistiske fra 1879. Dekningen tilsvarer de andre baltiske landene – rundt 70 prosent før cirka 1830,

og rundt 90 prosent etter 1830 (omtrent 50 prosent for minoriteter). Både kirkebøkene og den sivile folkebokføringen oppbevares i Litauens riksarkiv i Vilnius.

Digitale portaler

Det finnes to litauiske nettportaler hvor du kan søke etter kirkebøker basert på sted du undersøker:

- ➔ **ePaveldas** – epaveldas.lt: Registrering kreves, men søk er gratis. Portalens grensesnitt kan settes til engelsk.
 - ➔ **Elektroninio archyvo informacinė sistema** – eais.archyvai.lt: Dette er riksarkivet i Litauens nasjonale nettportal. Du må registrere deg før søk. Engelsk visning er mulig – men bruk gjerne nettleserens oversettelsesfunksjon hvis du ikke behersker litauisk.
- For den vestlige delen av Litauen – det tidligere Memelland – kan tyske nettsteder som Archion være nyttige. For grenseområder mot Latvia (Kurland) kan nevnte Raduraksti-portalen være et godt alternativ.

Lær mer på videoveiledninger

To videoer fra RootsTech (på engelsk) – begge med Angela Sinickas – viser trinn for trinn hvordan du søker i disse to litauiske nettportalene, samt gir tips til mindre kjente ressurser til slektsforskning i landet. Presentasjonene kan lastes ned som både bildeserier og tekst. Videoene heter *Lithuanian Genealogy Research Resources* og *Introduction to Lithuanian Genealogy Research*. Ved å søke på «RootsTech» og videotittelen finner du videoen du ønsker.

Annet digitalisert materiale

- ➔ FamilySearch har både protestantiske og katolske kirkebøker fra Litauen. For å finne disse skriver du «Grand Duchy of Lithuania» i «Sted»-feltet i søkefeltet under «Katalog».
- ➔ På FamilySearch Research Wiki finner du også kart som viser hvordan Litauens grenser har endret seg over tid – søk på «Lithuania Genealogy».

HAR DU JØDISKE ANER I BALTIKUM?

Estland og Latvia: Sjøkk JewishGens landingsside – særlig seksjonen «Archival Resources». Her får du en grundig veiledning til hvordan du finner frem i ulike kildesamlinger.

Litauen: Nettstedet LitvakSIG er et viktig sted å starte. Litauen hadde en relativt stor jødisk befolkning frem til Holocaust.

På sporet av nord

På 1600- og 1700-tallet søkte mange nordmenn hyre i Nederland, som var en av Europas viktigste sjøfartsnasjoner. Historien om Hans Nielsen Skare fra Tromøya viser hvordan disse livsløpene kan spores i nederlandske kilder – og hvordan du kan gjøre det samme.

■ GUNNAR MOLDEN

Nederland spilte en sentral rolle i verdenshandelen på 1600- og 1700-tallet. Landet hadde en enorm handelsflåte, og behovet for arbeidskraft til sjøfart og marine var stort. Nederlandske skip seilte på alle hav, og som kolonimakt med besittelser både i Asia og Amerika, trengte landet stadig flere sjøfolk.

Folk fra mange land, særlig i Nord-Europa, strømmet derfor til Amsterdam og andre sjøfartsbyer. Også mange nordmenn – med erfaring fra fiske og sjøfart hjemmefra – benyttet sjansen til å skaffe seg hyre og slo seg ned i Nederland, enten for en periode eller for godt.

For mange ble oppholdet kort. Dødeligheten blant sjøfolk i global fart var høy. Men noen klarte å etablere seg, stifte familie og kanskje sende penger hjem til slektninger i Norge. Et fåtall avanserte til kapteiner på nederlandske ostindia- og vestindiafarere.

NYE NAVN I ET NYTT LAND

Når man skal lete etter nordmenn som slo seg ned i Nederland, er det en stor fordel å vite hvilket navn de brukte der. Som mange norsk-amerikanere på 1800- og 1900-tallet, endret også nordmenn i Nederland navn slik at de passet bedre inn i det nye språket og samfunnet.

Mine egne forsøk på å finne spor etter slike utvandrere begynte for flere tiår siden – lenge før digitaliseringen. Den gang måtte opplysningene finnes ved hjelp av kartotek kort og mikrofilm av fødsler, ekteskap og dødsfall i Amsterdam. Under en ferietur brukte jeg noen dager ved Amsterdam byarkiv, og der klarte jeg å finne flere viktige opplysninger om personen jeg lette etter.

I dag er det samme materialet digitalisert, og man trenger bare å åpne arkivets nettside for å finne fram.

Hjemkomsten til Amsterdam etter den andre ostindiaekspedisjonen i 1599.

MALER: HENDRIK CORNELISZ VROOM

menn i Nederland

Men den gang hadde jeg et verdifullt hjelpemiddel med meg: en kopi av et brev fra Aust-Agder-Arkivet (nå KUBEN, Aust-Agder museum og arkiv). Brevet var skrevet av sjømannen Hans Nielsen Skare fra Tromøya utenfor Arendal – og det skulle vise seg å være nøkkelen til hele historien.

HANS SCHARRENHOUT

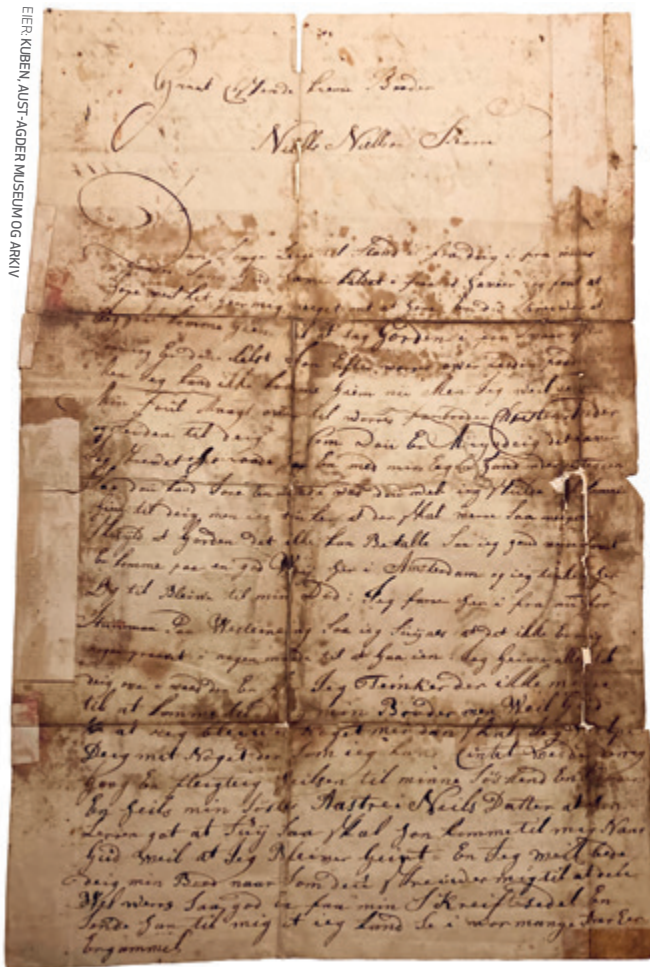
Brevet, datert 8. oktober 1774, var sendt fra Amsterdam til broren Niels Nielsen Skare, som fortsatt bodde på familiens gård på Tromøya.

Hans hadde fått brev hjemmefra om at faren var død, og som eldstesønn ble han bedt om å vende hjem og overta gården. Men han hadde andre planer. I brevet forteller han at han nå var blitt styrmann på en vestindiafarer – et skip som gikk mellom Europa og Amerika – og at han syntes han var kommet «på en god vei».

Mot slutten av brevet avslører han også navnet han hadde tatt i bruk i Nederland: Hans Scharrenhout. Navnet ser ut til å være en kombinasjon av gårdsnavnet Skare og det nederlandske ordet hout (trelast). Denne opplysningen ble min nøkkel til å finne ham igjen i Amsterdams arkiver. Uten det nederlandske navnet ville søket sannsynligvis tatt mye lengre tid.

Allerede under mitt første arkivbesøk fant jeg en rekke dokumenter som tegnet et tydelig bilde av Hans Nielsens nye liv i Amsterdam.

Kildemateriale etter VOC fra 1770.

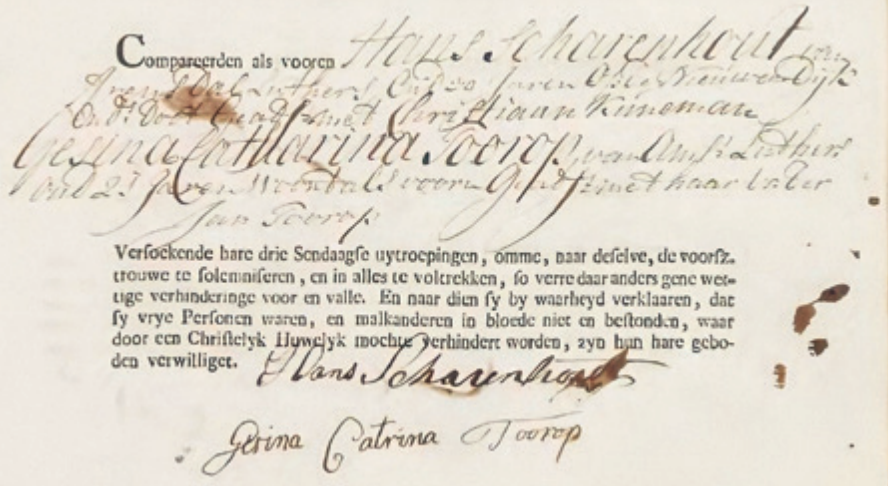
Brev fra Hans Nielsen Skare (Hans Scharrenhout) til broren på Tromøya, skrevet i Amsterdam i 1774.

FAKSIMILE: PRIKSARKIVET I NEDERLAND (NATIONAL ARCHIEF)

OM FORFATTEREN

Gunnar Molden er pensjonert historiker og tidligere ansatt ved Nærs Jernverksmuseum og Aust-Agder-Arkivet. Han har skrevet artikkelen «Sørendinger i Amsterdam på 1700-tallet» (Agderposten, 8. juni 2024), som kan leses på nettsiden hans. Han arbeider nå med en større artikkel om samme tema for årboka Aust-Agder-Arv.

Lysning for ekteskapet mellom Hans Scharrenhout og Gesina Catharina Toorop, 1783. FAKSIMILE: AMSTERDAM BYARKIV (STADSARCHIEF AMSTERDAM)

Den nye lutherske kirka i Amsterdam.

Kartotekkortene viste at «Hans Scharrenhout van ArensDal» i 1783 giftet seg med Gesina Catharina Toorop, som bodde i «De Engelsche Steeg» – midt i hjertet av Amsterdam. Bare et par steinkast unna lå en av byens to lutherske kirker, et naturlig samlingssted for nord-europeere i byen.

VESTINDIAFART

Med disse opplysningene som utgangspunkt kunne jeg etter hvert fylle ut bildet av Hans Scharrenhouts liv i Amsterdam.

De fleste opplysningene finnes i kildemateriale som nå ligger tilgjengelig på Amsterdam byarkivs nettsted. Noe finner man via søkefunksjonen (opplysninger om fødsel, giftermål, død og innførsler i notarialprotokollene), mens annet krever at man går inn i selve kildene – for eksempel mønstringslistene for skip.

I tillegg er nederlandske aviser digitalisert på nettstedet Delpher, en viktig kilde – særlig til opplysninger om skip og sjøfart.

I 1774, samme år som Hans Nielsen skrev hjem, lot «Hans Scharrenhout van Schare» seg innskrive som

medlem av den lutherske kirka i Amsterdam. Dette er én av flere opplysninger som bekrefter at Hans Nielsen Skare og Hans Scharrenhout er samme person.

KAPTEIN PÅ VESTINDIAFARERE

På 1780-tallet viser kildene at Hans Scharrenhout var blitt kaptein, noe som gjør det lettere å følge sporene hans, siden kapteinens navn ofte nevnes i sjøfartsopplysninger.

Det første tegnet på at han hadde avansert til kaptein fant jeg i en avisnotis, der navnet hans dukket opp i forbindelse med skipet De Goede Verwagting.

Skipet ankom den spanske havnebyen Cadiz i 1779, før det satte kursen over Atlanterhavet mot den nederlandske koloniøya St. Eustatius.

MØNSTRINGRULLER OG DRAMATIKK PÅ HAVET

I årene som fulgte finner vi Hans Scharrenhout knyttet til to andre skip – De Adriaana og Mevrouw van Heemskerk – begge i fart mellom Europa og Amerika.

Opplysninger om disse fartøyene dukker opp flere

Slaveskipet Beeckestijn foran West-Indisch-huys i Amsterdam, 1735. EIER: AMSTERDAM BYARKIV (STADSARCHIEF AMSTERDAM)

ganger i avisene, men det finnes også bevarte mønstringsruller og notarialforretninger der Scharrenhout nevnes som skipenes kaptein.

Mønstringsrullene gir navn på alle som mønstret på, og viser en blanding av nordmenn, nordeuropeere og sjøfolk fra middelhavsland.

I notarialprotokollene finnes beretninger om dramatiske reiser i orkansesongen, som forteller mye om hva det innebar å være sjømann i utenriksfart på denne tida. Jeg må innrømme at jeg har vært heldig i denne undersøkelsen – ikke minst fordi jeg hadde en «nøkkel» til å åpne kildematerialet med. Dessuten ser det ut til at det bare var to personer med etternavnet Scharrenhout: Hans selv og sønnen Jan.

Selv om kildene er rike, tar historien en brå slutt. Sønnen Jan døde før han ble voksen, og det ser ikke ut til at Hans Scharrenhout etterlot seg andre etterkommere.

KILDER TIL OSTINDIAFARERE

De kildene jeg har nevnt, gir gode muligheter for deg som er interessert i slektsforskning og har røtter i Nederland, til å gjøre lignende undersøkelser.

Selv har jeg brukt erfaringene fra letingen etter Hans Nielsen Skare til å finne andre folk fra mitt eget

📌 NYTTIGE NEDERLANDSKE KILDER

- ➡ **WieWasWie:**
Nasjonal slektsforskningsportal som inneholder over 230 millioner poster fra hele Nederland, inkludert kirkebøker, folketellinger, militærruller og retts- og notarialarkiver.
- ➡ **Open Archieven:**
En flerspråklig portal med over 300 millioner poster fra mer enn 160 nederlandske og belgiske arkiver. Her finner du alt fra dåps- og vielsesregistre til kart, gravminner og historiske lenker.
- ➡ **National Archief (Riksarkivet):**
Inneholder blant annet materiale fra det nederlandske Ostindiakompaniet (VOC), militære arkiver, emigrantlister og statsdokumenter. Du kan også søke i mannskapsruller for de nederlandske ostindiefarerne fra 1600–1700-tallet. Mange nordmenn er registrert her.
- ➡ **Stadsarchief Amsterdam:**
Byarkivet i Amsterdam har omfattende kirkebøker, folketellinger, notarialprotokoller og sjøfartsruller fra 1500-tallet og framover.
- ➡ **Delpher:**
Inneholder millioner av digitaliserte tekster fra nederlandske aviser, bøker og magasiner, alle søkbare ord for ord.
- ➡ **Gravminnedatabaser:**
Online Begraafplaatsen og Graftombe er to databaser som gir oversikt over Nederlands kirkegårder, der gravene er fotografert og navnene er søkbare på nettet.
- ➡ **Facebook-gruppen «Dutch Genealogy»:**
Her kan du få hjelp til slektsforskning i Nederland.
- ➡ **FamilySearch Research Wiki:**
Søk på «Netherlands Genealogy», da vil du få en oversikt over flere kilder i Nederland.

Damplassen i Amsterdam sentrum rundt 1900.

EIER: LIBRARY OF CONGRESS

nærområde – Arendal og Sørlandet – som tok skrittet ut i verden på denne måten på 1600- og 1700-tallet.

Det er først og fremst kildematerialet i Amsterdam jeg har benyttet, og Amsterdam byarkiv er utvilsomt det arkivet som har flest opplysninger om norske utvandrere.

I tillegg vil jeg nevne arkivmaterialet etter det nederlandske ostindiakompaniet – Vereenigde Oostindische Compagnie (VOC) – som finnes på nettstedet til det nederlandske riksarkivet (National Archief).

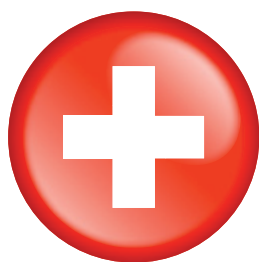
Hans Scharrenhout holdt seg nok til farten mellom Europa og Amerika, så han er trolig ikke nevnt i dette materialet. Men mange andre nordmenn gikk i tjeneste for kompaniet, særlig som mannskap på skip som fraktet varer og mennesker mellom Nederland og de nederlandske koloniene. Det var høy dødelighet på VOC-skipene, og mange sjøfolk fikk korte liv i denne farten.

Jeg har likevel funnet én person fra den samme delen av Tromøya som Hans Scharrenhout – Christopher Alwel fra gården Alve – som endte som ostindiakaptein.

SMÅ SPOR I RETTSPROTOKOLLER

Dessverre er det få «Nederland-brev» bevart. Men som et tips for å finne en «nøkkel» til videre undersøkelser, kan jeg nevne at det av og til dukker opp opplysninger i norske tingbøker, som du finner i Digitalarkivet, om folk som er døde i Nederland og som hadde slektninger i Norge.

I slike saker oppgis ofte hvilket navn vedkommende brukte i Nederland – noe som kan være avgjørende for videre søk. Og selv uten en slik nøkkel går det an – med litt fantasi og stahet – å finne fram til den personen man leter etter.

Jakten på slekten i Sveits

Da jeg begynte å nøste i slekten min i Sveits, så jeg hvor privilegerte vi er i Norden med arkivmateriale bare et klikk unna. Denne gangen måtte jeg lete på andre måter – og fant historien om min tiptippoldefar, en grensevakt med et dramatisk liv.

■ MARTINE FLATEN

Min mormor, Anne Marie Rose Koefoed, var fra Holbæk i Danmark, og hennes mor, Blanche Garneret, kom fra Morteau i Doubs, Frankrike. Da tvillingsøsteren til mormor døde i desember 2019, arvet jeg et fotoalbum og en bunke slektspapirer. Mange av bildene hadde tilhørt Blanche. På baksiden av flere sto det skrevet på fransk: «mon beau-père», «ma belle-sœur mon mari», «mes grands-parents Crelier 80 ans» og så videre.

Da jeg begynte å forske på min franske slekt, fant jeg i en folketelling for Morteau at Blanches mor, Elise Maria Crelier, var født 15. mai 1873 i den lille sveitsiske byen Les Verrières.

status startet først i 1876, og mye av dette materialet har begrenset tilgang på grunn av personvern. For å få opplysninger etter 1876 må en normalt kontakte kantonarkivene eller en slektsforskningsforening – ofte mot betaling.

Et viktig begrep i sveitsisk slektsforskning er *Heimatort* – altså slektsnavnets lovlige opprinnelsessted. Det er der alt registreres, selv om personene ble født andre steder. Vet man ikke hvilken kanton et slektsnavn hører til, bør en starte med nettsiden familiennamenbuch.ch. Der er alle slektsnavn registrert med sitt opprinnelsessted. Familienavnet Crelier stammer fra Bure i kantonen Jura (tidligere del av kantonen Bern).

SLEKTSFORSKNING I SVEITS

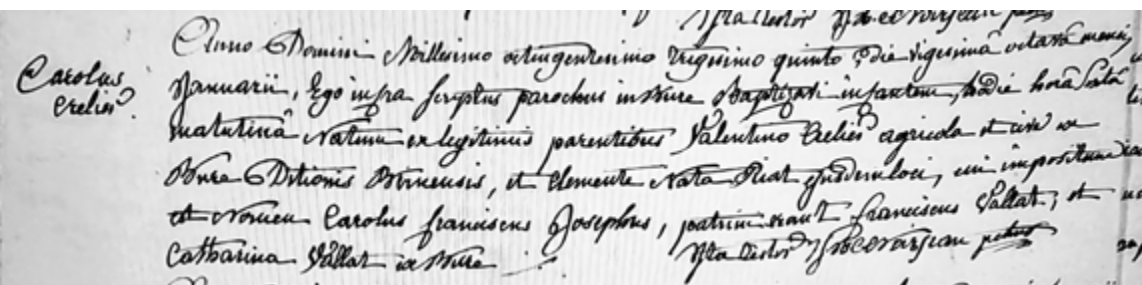
Sveits er en forbundsstat bestående av 26 delstater, kalt *kantoner*. Hva som finnes av arkiv og registreringssystemer, varierer fra kanton til kanton. Nasjonal registrering av sivil-

Sveits med sine 26 kantoner.
EIER: WIKIMEDIA COMMONS

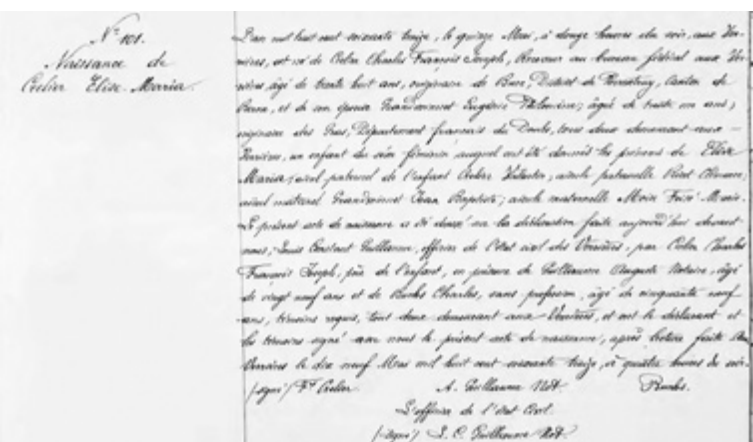
Tiptippoldefar Charles François Joseph Crelier.
EIER: PRIVAT

◀ Dåpsinnføringen til François i kirkeboken fra Bure, 1835.

FAKSIMILE: FAMILYSEARCH

◀ Fødselsregistreringen til Elise Maria, min tippoldemor, fra 1873. EIER: SOCIÉTÉ NEUCHÂTELOISE DE GÉNÉALOGIE

gang en del av kantonen Bern, i dag Jura. Foreldrene var Valentino Crelier (36) og Clémence Riat (31).

Kirkeboken fra denne tiden er skrevet på latin, og navnene er «latinisert»:

«I vårherres år 1835, den 28. januar, dopte jeg, undertegnede pastor i Bure, et spedbarn klokken seks om morgenen, lovlig født av Valentino Crelier, bonde og borger i Bure, og Clemente født Riat, samme sted. Barnet fikk navnet Carolus Franciscus Josephus. Fadderne var Franciscus og Catharina Pallat fra Bure.»

Bure ligger tett ved grensen til Frankrike, og innbyggerne var primært fransktalende og katolske. På 1800-tallet hadde landsbyen rundt 800 innbyggere. Familien Crelier livnærte seg av jordbruk. Foreldrene fikk seks barn – François var nummer fire. En bror døde da han var 11 år, og en søster da han var 16. Ifølge *Chronologie Jurassienne* hadde Bure både skole og postrute, og handel over grensen – også smugling – var vanlig.

GENDARM OG URO I GRENSELANDET

Den 16. august 1856 trådte 21 år gamle François inn som gendarm i grenseavdelingen i kantonen Neuchâtel, ved Col-des-Roches. Dette fjellpasset forbinder Le Locle i Sveits med Villiers-le-Lac i Frankrike. Det var en viktig grenseovergang, og gendarmenes oppgave var å overvåke både trafikk og vareflyt.

Året 1856 var en urolig tid for Neuchâtel. Kantonen var både medlem av den sveitsiske konføderasjonen (fra 1814) og underlagt den prøyssiske kronen. Etter revolusjonen i 1848 ble republikansk styre innført, men spenningen mellom republikanere og rojalister var fortsatt sterk.

François hadde bare vært gendarm i to uker da rojalistiske styrker under grev Frédéric de Pourtalès forsøkte å gjeninnføre kongemakten. Natt til 3. september 1856 ble innbyggerne i Le Locle vekket av ropene: «Leve kongen! Ned med republikken!»

Etter å ha okkupert Le Locle, sendte Pourtalès en offiser ved navn Sylvain Thiébaud til Col-des-Roches

AVGJØRENDE KIRKEBØKER

Da jeg visste at tippoldemor var født i Les Verrières, kunne jeg slå fast at byen ligger i kantonen Neuchâtel. Siden hun var født før 1876, kunne jeg lete etter kirkebøker for Les Verrières. Før dette året ble fødsler (naissance), dåp (baptêmes), ekteskap (mariage) og dødsfall (décès) fort av kirkene. Disse kirkebøkene har tidligere vært tilgjengelige på LDS-familiesentre (Jesu Kristi Kirke av Siste Dagers Hellige), blant annet i Hekkveien 9 i Oslo.

I min tippoldemors dåpsoppføring sto ikke bare foreldrene hennes, men også besteforeldrene oppført. I fjor ble kirkebøkene fra Neuchâtel frem til 1876 endelig tilgjengelige som PDF-filer på floraweb.ne.ch. Folketellingene er fortsatt ikke tilgjengelige. Jeg fikk også hjelp fra Société neuchâteloise de généalogie til å finne kirkebokoppføringer etter 1876.

For å finne kirkebøker fra Bure i Jura har jeg brukt foreningen Le Cercle généalogique de l'Ancien Évêché de Bâle, som har indeksert alt frem til 1875. Medlemskap der koster 45 sveitsisk franc i året. Noe materiale er også gjort tilgjengelig via FamilySearch, Ancestry og MyHeritage.

EN SLEKTHISTORIE FRA GRENSEOMRÅDET

Min tippippoldefar, Charles François Joseph Crelier, ble født 28. januar 1835 i Bure i Porrentruy-distriktet – den

Tollhuset i Col-des-Roches. EIER: PRIVAT

Tollhuset i Meudon, der François jobbet, er det andre huset fra venstre. EIER: PRIVAT

med 50 menn. Thiébaud og 21 bevæpnede karabinerer stormet gendarmeriposten der François var stasjonert. De avvæpnet gendarmene, beslagla krutt, tollpenger og tobakk, og kastet kruttet i bekken. Heldigvis ble ingen skadet før rojalistene trakk seg tilbake.

Etter flere dager med kamper og uroligheter i Neuchâtel ble opprøret til slutt slått ned av prøyssiske styrker. Opprøret førte til store politiske endringer, og det prøyssiske styret ble svekket. I mai 1857 ble kantonen Neuchâtel endelig innlemmet i den sveitsiske føderasjonen som et fullverdig medlem.

FRA GENDARM TIL TOLLBETJENT

François forble gendarm frem til 30. juni 1857. Da ble han blant de første som ble rekruttert til det nyopprettede sveitsiske grenseregimentet 1. juli 1857 – opprettet for å sikre landets grenser mot Frankrike og Italia. Som grensevakt patruljerte han området, kontrollerte trafikken over fjellovergangene og hindret smugling.

Tjenesten ble imidlertid kortvarig. Allerede 13. oktober samme år ble han utnevnt til tollbetjent, først ved Col-des-Roches og to måneder senere i Les Verrières, der han skulle bo resten av livet.

ET NYTT LIV I LES VERRIÈRES

Les Verrières er en liten landsby ved grensen til Frankrike, den gang med rundt 1850 innbyggere. Den består av

distriktene Le Crêt, Le Grand-Bourgeau, La Croix-Blanche og Meudon. Tollhuset der François arbeidet lå i Meudon og hadde tre etasjer.

Etter hvert møtte han Eugénie Philomène Grandvoinnet fra den franske byen Les Gras, fire timers gange unna. Hvordan de møttes vet vi ikke, men vielsen fant sted i Fleurier 21. juni 1862, og de fikk sin første datter, Clémence Léontine Virginie, året etter.

EN STOR FAMILIE

François ble forfremmet til tollmottaker 1. juni 1864, og familien flyttet inn i første etasje i tollhuset i Meudon. Livet var imidlertid ikke uten sorg – to tvillinggutter døde bare tre dager gamle. Eugénie skal ifølge familiehistorien ha født hele 25 barn – 17 gutter og 8 jenter – en rekord som ble omtalt i avisene, og som ga François kallenavnet «Far Crelie».

Jeg har foreløpig funnet dokumentasjon på 22 av barna, men ikke de tre siste, og noen skal ha vært tvillinger og trillingfødsler. Et av barna, Elise Maria, født 1873, ble senere min tippoldemor.

KRIG OG GRENSEVAKT

Da den fransk-prøyssiske krigen brøt ut 19. juli 1870, ble situasjonen dramatisk også i grenseområdene. Den franske hæren var dårlig rustet, og Sveits måtte skjerpe grensekontrollen.

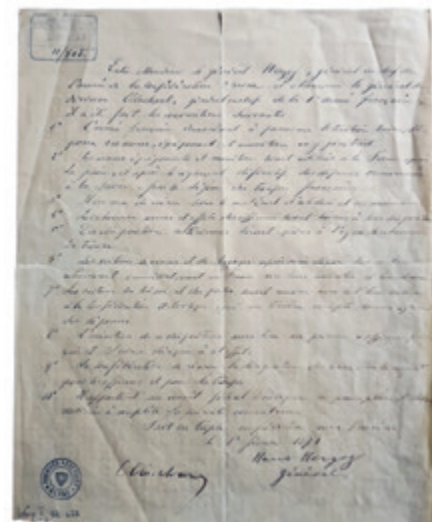
Les Verrières – landsbyen der François bodde hele sitt voksne liv. EIER: PRIVAT

Fra slaget ved Lisaine i januar 1871 under den fransk-prøyssiske krigen. MALER: JP. NERI

EIER: SWISS FEDERAL ARCHIVES

Avtalen i 1871 mellom Sveits og Frankrike, signert av generalene Herzog og Clinchant.

Forbundsrådet beordret tollvesenet til å opprettholde nøytraliteten, stanse våpensmugling og kontrollere flyktningstrømmen. I rapporten fra 1871 het det blant annet:

«Forsøk på å smugle våpen og ammunisjon har avtatt etter strenge kontroller og tallrike inndragninger (...), men vi var likevel ikke i stand til å hindre all forbudt eksport.»

Den sveitsiske hæren ble mobilisert og stasjonert langs grensene. Det oppsto tidvis gnisninger mellom soldater og tollere – soldatene mente tollerne hadde det lettere, med varme hus og mat, mens de selv frøs ute i snøen.

Utsnitt av Bourbaki-panoramaet – innmarsjen til de 87 000 franske soldatene i Sveits via Les Verrières. MALER: ÉDOUARD CASTRES

DEN FRANSKE HÆREN SØKER TILFLUKT

I slutten av januar 1871 førte tyske tropper den franske østarméen (*Armée de l'Est*), med 87 000 mann under general Charles Denis Bourbaki, inn i et hjørne ved den sveitsiske grensen.

Vinteren var hard – to meter snø, bitende kulde og utmattede soldater og hester. De var dårlig skodd, sultne og syke. Hestene gnagde barken av trærne, og hundrevis døde. Nedbrutt av nederlagene forsøkte Bourbaki å ta sitt eget liv, men overlevde med et streifskudd.

Da hæren nådde Pontarlier med prøysserne i hælene, forsto general Justin Clinchant, som hadde overtatt kommandoen, at alt håp var ute. Han forhandlet da med den sveitsiske hærens leder, general Hans Herzog, om asyl i Sveits. I Les Verrières kunne man i flere dager høre kanondrønn fra kampene.

NATTEN SOM SNUR ALT I LES VERRIÈRES

Natt til 1. februar 1871, i 12 minusgrader, ble François Crelie vekket av sivile som søkte tilflukt over grensen.

Mange bar på smykker, sølv og andre gjenstander underlagt toll.

Ettersom Meudon-kontoret ikke hadde myndighet til å fortolte varene, fulgte François dem til hovedkontoret. Da han kom tilbake, fant han general Herzog, general Clinchant og deres adjutanter samlet der. En adjutant ba ham rydde kontoret for et privat møte. Mens François flyttet sakene sine, hørte han de to generalene diskutere høylytt. Klokken var rundt seks om morgenen.

Han trodde da at han var vitne til det første møtet mellom generalene, og at Verrières-konvensjonen – som ga den franske hæren tillatelse til å gå inn i Sveits mot å legge ned våpnene – ble signert på hans kontor. Denne legenden levde lenge i bygda.

Senere ble det imidlertid klart at avtalen allerede var undertegnet en time tidligere i Martin-huset like ved. I dag markerer en minneplakett stedet.

87 000 SOLDATER KRYSSER GRENSEN

Mellom 1. og 3. februar 1871 krysset hele 87 000 franske soldater og 12 000 hester grensen til Sveits – 35 500 av

Les Verrières. — *Un jubilaire.* — (Corr.). — Les fonctionnaires et employés de la douane suisse aux **Verrières** se préparent à fêter samedi 11 courant, par un modeste banquet, la 50me année d'activité d'un de leur collègue, M. François **Crelier**, receveur au dit lieu. — Il y a en effet 50 ans aujourd'hui 11 août que le père **Crelier**, comme on aime à l'appeler, rempli les pénibles fonctions de garde-frontière. Entré le 11 août 1856 garde-frontière au Col-des-Roches, M. **Crelier**, grâce à ses capacités, à son énergie et à son tact, s'est vu nommer visiteur aux **Verrières** le 13 octobre 1857. Moins de sept années après, soit le 1er juin 1864, il était nommé receveur principal.

Pendant ces cinquante années, M. **Crelier**, été comme hiver, a toujours été à la brèche, quoique âgé de 71 ans aujourd'hui — il est né le 28 janvier 1835, — il est encore plein de force et d'énergie. Sa femme, compagne dévouée de son existence laborieuse, âgée de 65 ans mérite également que l'on s'occupe un peu d'elle. En effet, elle a donné à son mari 25 enfants, tous nés viables, soit 17 garçons et 8 filles, dont la plupart sont encore vivants et font le bonheur de leurs père et mère.

Avisen *The Swiss National* omtaler François' 50-årsjubileum i tjenesten i 1906. FAKSIMILE: SWISS NATIONAL LIBRARY

François og Eugénie fotografert i bryllupet til min oldemor. EIER: PRIVAT

dem via Les Verrières. Våpen, sabler og ammunisjon lå strødd utover jordene. Soldatene ble innkvartert i 190 sveitsiske kommuner og tatt hånd om av lokalbefolkningen i seks uker før de ble sendt hjem.

Kun åtte år tidligere hadde Henry Dunant stiftet Røde Kors, og hjelpearbeidet under denne flyktningstrømmen ble organisasjonens første store oppdrag.

Blant de frivillige var maleren Édouard Castres, som senere, i 1881, skapte det imponerende Bourbaki-panoramaet i Luzern – et 115 meter langt og nesten 10 meter høyt maleri. På bildet kan man faktisk se tollhuset der François Crelier bodde, og to tollere står synlige i døråpningen.

ET LIV I TJENESTE

I 1906 feiret François sitt 50-årsjubileum i tjenesten. Avisen *The Swiss National* skrev 12. august samme år:

«Det har sannelig gått 50 år siden Far Crelier, som han kjærlig kalles, begynte å utføre de krevende pliktene som grensevakt.

(...) I femti år var herr Crelier, sommer som vinter, alltid i frontlinjen, og selv om han er 71 år gammel, er han fortsatt full av styrke og energi. (...) Hans hustru, som har gitt ham 25 barn – 17 gutter og 8 jenter – fortjener også honnør.»

I 1911 ble han igjen hedret i tidsskriftet *La Patrie Suisse*, denne gang med portrett i uniform. Da oldemor Blanche giftet seg med min danske oldefar i Morteau i 1920, var ekteparet Crelier til stede under bryllupet og ble fotografert sammen. François døde 26. februar 1921, 86 år gammel. Eugénie fulgte ham i 1926. ■ ■

KILDER

- Ancestry, Geneanet, Filae, MyHeritage og FamilySearch.
- Archives de l'État de Neuchâtel.
- Familiennamenbuch der Schweiz.
- Jensen, N. P. *Den fransk-tyske krig 1870–1871*. 1896.
- Le Cercle généalogique de l'Ancien Évêché de Bâle.
- Nasjonalbibliotekets avissamling.
- NotreHistoire.ch.
- Schweizerische Gesellschaft für Familienforschung.
- Swiss Federal Archives.
- Swiss National Library / E-newspaperarchives.ch: *La Patrie Suisse* (1911) og *The Swiss National* (1906).

📖 LÆR MER OM SLEKTSFORSKNING I SVEITS

Sjekk ut FamilySearch Research Wiki – søk på «Switzerland Genealogy». Der finner du oversikt over flere kilder, kart, veiledninger, hvilke arkiver som dekker ulike kantoner og andre ressurser.

Visste du at..

Som medlem i Slekt og Data har du tilgang til:

1.

Gravminner

- Få informasjon om dem som har dødd i nyere tid, som ikke kan ses i arkivene på grunn av innsynsreglene.
- Finn fødsels- og dødsdatoer, som kan bekrefte noens identitet.
- Finn slektninger ved å se hvem som er gravlagt sammen.
- Finn mellomnavn og yrkestitler.
- Finn en kvinnes navn etter at hun giftet seg, ved å søke på fornavnet og fødselsdato.

2.

Kildeveiviseren

- Viser deg hvilke kilder du kan finne i arkivene og andre steder, og hva som finnes i dem.
- Gir deg veiledninger om hvordan du kan søke for å finne det du leter etter i arkivene.
- Gir deg tips fra Slekt og Datas erfarne slektsforskere.

3.

Webinarer

- Ca. hver måned kan du bli med på et nytt webinar/nettforedrag, fra din egen stue.
- Du kan se opptak av alle tidligere webinarer når du vil.

4. DU KAN OGSÅ

- Lese alle tidligere medlemsblader.
- Stille spørsmål og få svar på det du lurer på i Slektsforum.

Du finner alt her: Gå til toppmenyen på www.slektogdata.no, velg «Snarvei til våre tjenester».

Mors tyske slekt og aner

Etter femten år med arbeid på min fars slekt, lå det fortsatt en uåpnet historie liggende: mors arkiv fra Tyskland. I esker bundet med silkebånd fant jeg brev, fotografier, dokumenter – og spor etter slekt som levde tett på europeisk historie.

■ TORGRIM J. CHR. ROLFSEN

For tyve år siden tok jeg frem arkivet hennes, som var sortert i esker fra A til Å. Det meste av materialet var bundet med silkebånd og merket med små lapper som fortalte hvem avsenderen var.

En bunke dokumenter stammet fra hennes foreldres leilighet i Essen og inneholdt attester, fødsels- og dødsannonser og eldre brev. Det eldste brevet var datert 22. november 1827 – sendt til min mors oldefar, tobakksfabrikant Anton Menne.

Flere esker var fulle av fotografier – noen med navn, men de fleste uten. I en hvit konvolutt lå en blyantskrevet dagbok, og i en liten svart bok hadde hun samlet navn

og telefonnumre til slektninger og venner i Tyskland.

Min mor ble født i 1906 i Essen an der Ruhr, og med lengsel i blikket hadde hun i årevis snakket om byene Essen, Remagen, Bad Driburg, Paderborn og Bad Salzuflen.

Mens jeg forsket på min fars slekt, kom jeg i en telefonsamtale med en leverandør nær Bielefeld ved navn Münter. «Ditt navn Münter er det samme som min danskfødte farmor fra Bergen», svarte jeg. «Ja, jeg vet at noen dro lenger nordover», sa han og mente at slekten stammet fra flyktede hugenotter (protestantiske tilhengere av den reformerte lære i Frankrike).

Mor med to brødre i 1913. EIER: PRIVAT

KONTAKT MED TYSK TREMENNING

I 1954 fikk jeg fri fra skolen for å bli med mine foreldre til Tyskland. Den gang tok bilturen fem dager. Jeg møtte tanter, kusiner og en fetter og flere slektninger – mange av dem har jeg hatt kontakt med siden. Men ingen var interessert i slektsforskning. Hvem skulle jeg da få hjelp av?

Takket være den sorte boken med telefonnumre – og litt tilfældighet – kom det plutselig en e-post fra min tremenning Helga, som jeg hadde møtt i Krefeld i 1954. Hun var over seg av begeistring; i mange år hadde hun lett i tyske arkiver og selv reist rundt for å finne kirkebøker.

DRO NED TIL TYSKLAND

Det ble starten på en intensiv utveksling av funn. Helga sendte meg oversikt over våre felles aner, og jeg supplerte med mors arkiver – samt fra min onkels mange notater, lister og kopier fra kirkesogn. Som innkalt til militærtjeneste i 1937 måtte han fylle ut et *Ahnenpass* (ane-pass) for å dokumentere sine germanske aner.

Etter et år innså jeg at det var for mange fotografier i mors esker til å identifisere alle via e-post. Med en koffert full av bilder og dokumenter gikk derfor flyturen til Düsseldorf, og videre med bil til Herzogenrath – tett opp mot grensen til Nederland. Der satt vi i tre dager, ivrig opptatt med vår felles hobby.

Hennes kilder besto som oftest av avskrifter fra kirkebøker i byer hun hadde besøkt, og erklæringer fra Standesamt (tysk etat for sivil registrering) om ekteskapsinngåelser. I Tyskland vies man både juridisk i Standesamt og i kirken – katolsk eller protestantisk.

Min tremennings mor bodde i huset. Hun var 97 år gammel og fortalte levende historier fra sin ungdom. Hun husket godt sin kusine som hadde funnet sin norske ektemann.

SIMON MORITZ VON DONOP

Etter besøket fortsatte vi å utveksle funn. Helga hadde blant annet funnet min mors 6. tippoldefar: Simon Moritz von Donop (1613–1676), født i Bad Salzufflen og bosatt på slottet Wöbbel i Schieder-Schwalenberg i regionen Lippe.

Under trettiårskrigen (1618–1648) ble han kjent for sin tapperhet og kunnskap, og ble brukt som utsending til flere hoff, først og fremst til Regensburg – Tysklands best bevarte middelalderby. Etter fredsslutningen i

① Min oldefar (lengst til høyre) med storfamilien i 1903.

EIER: PRIVAT

② Forsiden av min onkels «Ahnenpass». Innsiden av passet vises på side 42.

EIER: PRIVAT

③ Simon Moritz von Donop – mors 6. tippoldefar.

EIER: PRIVAT

burten.
haupt geborenen Kinder.

Stempel und Gegenschrift	Gefasst	Epitaph Eintragen
des Kirche	am in welcher Kirche	am in welcher Kirche
	am 29. Juni 1928	am 29. Juni 1928
	am 29. Juni 1928	am 29. Juni 1928
	am 29. Juni 1928	am 29. Juni 1928
	am 29. Juni 1928	am 29. Juni 1928
	am 29. Juni 1928	am 29. Juni 1928
	am 29. Juni 1928	am 29. Juni 1928
	am 29. Juni 1928	am 29. Juni 1928
	am 29. Juni 1928	am 29. Juni 1928
	am 29. Juni 1928	am 29. Juni 1928

Annus 1694		
Baptizati.	Parentes.	Patrini et Ma- trinae.
1. 3. Henricus	Henricus Ganss et Anna Angela Knapf	N. G. Henricus Knapf et Anna Angela Knapf
4. 8. Catharina	Simon Laurentius et Anna Maria Knapf	Anna Catharina abt et Anna Maria Knapf
24. 26. Catharina	Marling Ganss et Anna Catharina Knapf	Wigo. Beatrix abt et Anna Catharina Knapf
29. 1. Bartholomaeus	Wigo Melchior Ganss et Anna Catharina Knapf	Bartholomaeus Knapf et Anna Catharina Knapf
Febru. 14. 19. Maria	Joannes Ganss et Anna Catharina Knapf	Wigo. Elisabetha Knapf et Anna Catharina Knapf
Mar. 2. 4. Joannes	Andreas Ganss et Elisabetha Knapf	Joannes Ganss et Elisabetha Knapf
8. 10. Helena	Joannes Ganss et Anna Catharina Knapf	Wigo. Elisabetha Knapf et Anna Catharina Knapf
25. 29. Gerardus	Andreas Ganss et Elisabetha Knapf	Wigo. Elisabetha Knapf et Anna Catharina Knapf
Apr. 1. 3. Joannes	Andreas Ganss et Elisabetha Knapf	Wigo. Elisabetha Knapf et Anna Catharina Knapf
31. 3. Franciscus	Andreas Ganss et Elisabetha Knapf	Wigo. Elisabetha Knapf et Anna Catharina Knapf
Apr. 1. 5. Anna	Andreas Ganss et Elisabetha Knapf	Wigo. Elisabetha Knapf et Anna Catharina Knapf

- 1 Ekteskapsbevis fra 1838 mellom Franz Anton Menne og hans tredje kone, Wilhelmina Schreyeck
EIER: PRIVAT
- 2 Min onkels «Ahnenpass» – viser blant annet fem generasjoner av slekten. EIER: PRIVAT
- 3 Fødselsattest til mor og tre brødre. EIER: PRIVAT
- 4 Kirkebok som viser dåpen til mors 3. tippoldemor fra 1694. EIER: PRIVAT

En slektning mente at Menne-slekten stammet fra flyktede hugenotter – noe jeg nå ønsker å undersøke videre.

EN ONKELS DAGBOK FRA ØSTFRONTEN

Min mors yngste bror, Werner, ble født i 1914. Han gikk på merkantil yrkesskole og avtjente verneplikten i infanteriet fra 1935. Det var han som fylte ut sidene i sitt Ahnenpass.

Han ble dimittert etter angrepet på Frankrike i 1940, men 22. juni 1941 ble han igjen innkalt. «Endelig skal vi dra østover», skrev han som første setning i dagboken sin.

I 45 dager førte han daglige notater om reisen mot Russland, marsjene, kampene, kameratene som falt – og om samholdet. Dagboken la han i en hvit konvolutt og sendte den som *Feldpost* til en slektning i Essen med påskriften: «Ta vare på denne konvolutten med innhold». Slik havnet den blant papirene min mor fikk tilsendt fra Essen etter krigen. Da var både hennes foreldre og tre brødre gått bort.

Min tremenning hjalp meg å tyde den delvis uleselige skriften. Etter råd med henne sendte jeg i 2020 dagboken og transkripsjonen til byarkivet i Essen (Haus der Essener Geschichte). Dagboken og flere gamle brev fra 1800-tallet ble godt mottatt – ikke minst fordi arkivet det året markerte 75-årsjubileet for slutten av andre verdenskrig, med utstillinger og foredrag for skoleungdom.

SPRÅKET SOM NØKKE

God kunnskap i tysk har vært avgjørende for å finne frem i kildene. Jeg har vært heldig: mor og far snakket

tysk seg imellom når jeg ikke skulle forstå, og språket ble dermed en del av barndommen.

Senere hadde jeg en lektor i tysk som ikke bare med sjarm hamret inn grammatikk, men også sørget for at vi husket *hvor* i boken reglene sto. Jeg studerte og bodde fire år i Tyskland, og senere ledet jeg en handelsbedrift som krevde hyppige reiser til tyske leverandører og produsenter.

Med tiden har jeg også måttet lære å lese gotisk skrift, *Fraktur-Druckschrift*, *Sütterlin Schreibschrift* og *Deutsche Schreibschrift* um 1900. Direkte tilgang til tyske kirkebøker på nett har jeg ikke hatt, men mange av opplysningene jeg har registrert i slektsprogrammet mitt kan betegnes som en blanding av primær- og sekundærkilder.

OM KILDER OG KIRKEBØKER

Tyske slektsforskere kan i dag søke digitalt om tilgang til rettslige ekteskapsinngåelser (*Standesamt*). Byarkivene kan oppsøkes, men først fra og med 1874 – året da staten overtok ansvaret for personregistreringen (*Personenstands-wesen*).

Før dette var registreringen av fødsler, ekteskap og dødsfall kirkens oppgave. Kirkebøkene i Tyskland går sjelden lenger tilbake enn tidlig det syttende århundre.

Nyttige nettsteder

I nyere tid har jeg hatt glede av disse sidene:

- FamilySearch – Tyskland
- Ahnenforschung.net (med forum)
- Volksbund – gravsøk og minnesider
- Genealogy.net (metasøk)
- Landesarchiv NRW – Familienforschung digital

Journaler til norske statsborgersaker

Har du utenlandske forfedre som slo seg ned i Norge? Digitalarkivet har nå publisert journaler til statsborgersaker fra perioden 1891–1946, som gjør det enklere å finne frem til selve statsborgersaken.

■ KNUT S. SØRHUSBAKKEN

Siden 1776 har utlendinger hatt mulighet til å søke om norsk innfødsrett. Naturalisasjon – eller innfødsrett – betyr at en utlending formelt fikk norsk statsborgerskap og ble betraktet som innfødt borger.

Etter 1814 ble søknaden først gyldig når søkeren avla troskapsed til Grunnloven. Dommeren sendte da melding

Den tyske bergverks- og industrimannen Fredrik Henrik Behrens kom til Norge i 1908 og ble norsk statsborger i 1917.

EIER: GRENSELANDMUSEET

til manntallsføreren på søkerens hjemsted. I 1888 fikk Norge sin første lov om statsborgerrett – før dette var det ingen tydelig definisjon av hvem som ble regnet som norske borgere.

Statsborgerskap ga rett til å oppholde seg i landet, stemmerett, valgbarhet og plikt til militærtjeneste. Når en mann fikk statsborgerskap, fulgte ektefelle og barn automatisk med.

HVA FINNER DU I SAKENE?

Statsborgersakene inneholder flere personlige opplysninger som er nyttige i slektsforskning.

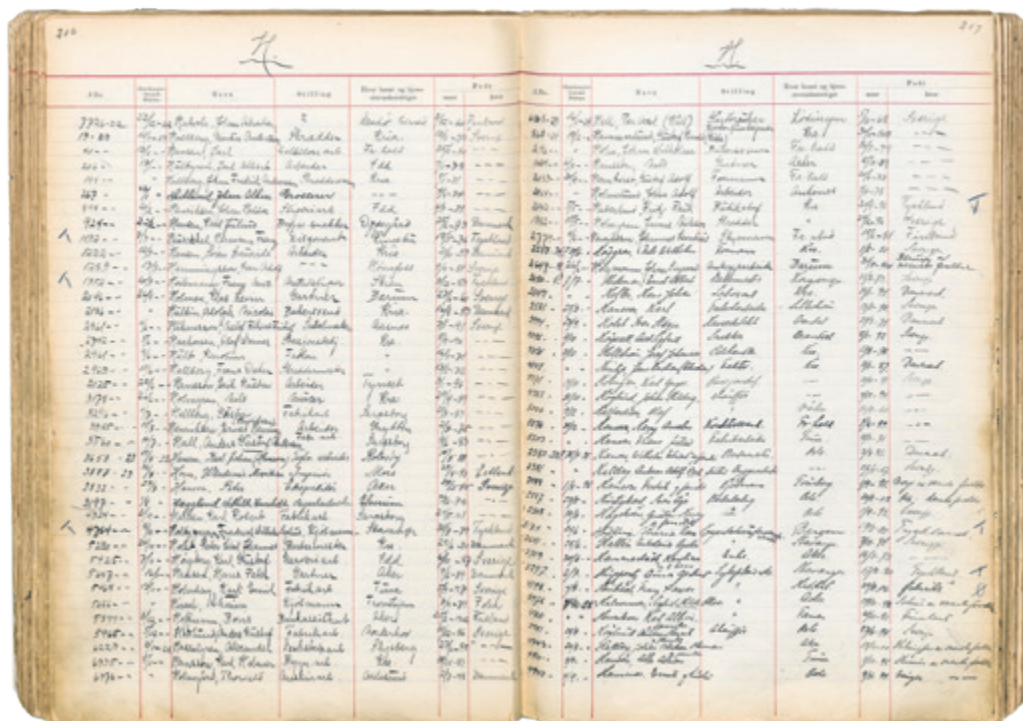
I registrene kan du blant annet finne navn, fødselsdato, familieforhold, yrke, attester, tidligere oppholdssteder og kort livshistorie.

NÅ DIGITALT TILGJENGELIG

Digitalarkivet har nå publisert skannede journaler til statsborgersaker for 1891–1946. Journalene er ordnet alfabetisk etter etternavn og viser til journalnummer og årstall.

UTLENDINGER I NORGE FØR 1776

Statsborgersakene starter i 1776. For å finne utlendinger i Norge før dette, må du bruke andre kilder – som borgerbrev, militære arkiver, geistlige og sorenskrivere. Mange utlendinger giftet seg og fikk etterkommere, og da kan kirkebøker og skifteprotokoller være nyttige kilder.

Utsnitt fra journal over statsborgersaker 1891-1946, her med personer som har etternavn på H. Journalnummeret står helt til venstre. FAKSIMILE: ARKIVERKET

Når du finner personen i journalen, står nummeret på statsborgersaken i kolonnen til venstre – dette trenger du for å kunne søke etter selve saken.

Også et søkbart register over statsborgerskapsbevillinger i perioden 1888–1921 ligger ute i Digitalarkivet.

HVOR LIGGER SAKENE?

Statsborgersaker finnes i flere arkiver. I fogde-, magistrat- og fylkesmannsarkivene kan du spore naturalisasjonsbrev for perioden 1776–1887, og statsborgerbrev fra 1888 og fremover.

I mange sorenskriver- og byfogdarkiver kan du finne avlagte troskapserklæringer, ofte innført i tingbøkene. Fra 1860-tallet ble det også ført egne edsprotokoller.

Fra 1889 ble søknader behandlet i Justisdepartementet, og dette materialet ligger i Riksarkivet. For å finne dem trenger du journalnummer – og det får du nettopp gjennom de nye digitaliserte journalene.

HVORDAN GÅ VIDERE?

Når du har identifisert personen og funnet journalnummer, kan selve statsborgersaken bestilles via Arkivportalen og brukes på Arkivverkets lesesal. Dokumenter fra fogde- og fylkesmannsarkiv bestilles til det aktuelle statsarkivet. Saker fra Justisdepartementet må sees i Riksarkivet.

Hvis du ikke finner personen i journalene fra 1888–1946, kan det bety at vedkommende enten ikke ble norsk statsborger i denne perioden – eller at saken ligger etter 1946. Du kan også kontakte Arkivverket om dette ved å fylle ut et skjema om statsborgerskap.

INNSYN OG SPERREFRIST

Statsborgersaker som er yngre enn 60 år, og som går frem til 1984, er sperret av personvern hensyn. For slike saker må man søke om innsyn – og her gjelder den vanlige regelen om at det er kun personen saken gjelder, som har rett til dette.

KILDE

• Arkivverket. Statsborgerskap

Savner du nordiske kilder?

Leter du etter slekt i Sverige, Danmark, Finland eller Island? I fjor hadde *Slekt og Data* en egen utgave med Norden som tema – full av kildetips til slektsforskning på tvers av de nordiske grensene.

Som medlem kan du lese hele utgaven digitalt på slektogdata.no, sammen med alle tidligere blader helt tilbake til 1990.

Kildetipsene finner du også i Kildeveiviseren (kildeveiviseren.no), samt som artikler på våre nettsider.

Boktips for bokelskere

Slektsforskning handler ikke bare om datoer og navn – men om menneskers liv. Her er tre nye bøker som bygger på historiske kilder og kan gi nye ledetråder til slekten din.

■ KNUT S. SØRHUSBAKKEN

Sørsamene i rettshistorien før 1814

Hvordan ble sørsamene behandlet i det dansk-norske rettssystemet – før fornorskingspolitikken startet? I boken *Sørsamene i rettshistorien før 1814* undersøker historiker og arkivar Tine Berg Floater sørsamenes juridiske posisjon ved hjelp av originale rettskilder og rettslige dokumenter fra Trøndelag-området.

Kildene hun bruker – blant annet vitneforklaringer og rettslige dokumenter – gir innblikk i mennesker, holdninger og synspunkter i en periode som ellers er lite dokumentert.

Flere av sakene bygger på detaljerte beskrivelser som ikke tidligere har vært publisert, og

kan gi viktig kontekst når man gransker samisk slekt, lokalhistorie eller rettshistorie.

Kapringen av «Elsabe Maria»

I april 1801 måtte galeasen *Elsabe Maria* søke nødhavn i Lyngør etter uvær underveis fra Tyskland til

Arkivverket blir Nasjonalarkivet

Ved nyttår får vi ny arkivlov, og samtidig skifter Arkivverket navn til Nasjonalarkivet. Målet er å tydeliggjøre at det er én samlet nasjonal institusjon – med ansvar for Riksarkivet, statsarkivene og Digitalarkivet.

■ LINA BJELLAND MYRVOLL

I november lanserte Arkivverket også nye nettsider. Der møter du et søkefelt med kunstig intelligens,

som skal hjelpe deg å finne frem. Du kan skrive inn spørsmål som: «Hvordan finner jeg et barn født

utenfor ekteskap i 1882?» eller «Hvor finner jeg skifter fra Nordland?»

England. Da det ble klart at skuta var lastet med hvete – midt under et nødsår i Sør-Norge – tok lokalbefolkningen saken i egne hender.

Kornet ble beslaglagt og delt ut til over 1600 nødlidende mennesker i østre Agder. Men handlingen fikk konsekvenser: 1422 personer ble forhørt, og rettsoppjøret varte i seks år.

Denne sjørøverhistorien fra Lyngør er nå grundig dokumentert i boken *Kapringen av galeasen Elsabe Maria*, av Helge Arnulf Sølvberg, mangeårig medlem i Slekt og Data Vest-Agder. Sølvberg har analysert store mengder historisk materiale, oversatt gotisk skrift og kartlagt personene som var involvert.

Mange med røtter i Agder kan finne slektninger i forhørsprotokollene – og dermed kanskje en «sjørøver» i familien.

Drama for domkapitlet

Hva gjorde folk når ekteskap ikke fungerte? Kan en forlovelse annulleres? Hvor går grensen mellom synd, brudd på loven – og menneskelig svakhet? Domstolen som håndterte slike spørsmål på 1600- og 1700-tallet het kapitelretten – en spesialdomstol knyttet til domkirkene i det dansk-norske riket.

I den nye boken *Drama for Domkapitlet – krangel og kriser i kapitelretten 1600–1750* viser historiker og arkivar Margit Løyland hvordan disse protokollene avslører familiekonflikter, ekteskapstvister og kirkelige konflikter – ofte nesten som små filmmanus. Mange saker handler om skilsmisse, påbud om å gifte seg, tvil om psykisk helse, uønskede prester eller juridiske spørsmål rundt trosliv og moral.

For slektsforskere er dette viktige kilder: De gir detaljerte beskrivelser av personer, familier, sosiale forhold – og mentaliteten i samfunn i endring. Løyland viser også hvordan rettspraksis utviklet seg: fra lokal moraloppfatning til mer profesjonalisert rettsapparat med sakførere.

Alle bøkene er tilgjengelige i bokhandel og nettbutikk.

KILDER

- *Arkivverket*. «– Ein slags moraldomstol». 2025.
- Hamre, B.H. «En sjørøverhistorie fra Lyngør 1801». *Agderposten*. 2025.
- *Museumsforlaget*. «Sørsamene i rettshistorien for 1814». 2025.

Få hjelp av kunstig intelligens

Hvor finner jeg skifter fra Nordland?

Svarene genereres av kunstig intelligens og kan inneholde feil. Sjekk alltid siden den henviser til.

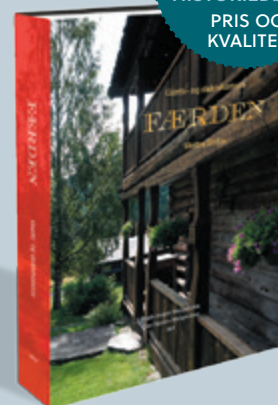
Tilbakemelding

Systemet tolker det du spør om, og peker deg videre – uten at du trenger å kjenne til kilder og kataloger på forhånd.

For mange slektsforskere kan dette være uvant. Vi er vant til å bla selv og bruke avanserte søk. Nå inviteres vi til å begynne med spørsmålet – og la teknologien hjelpe.

Det kan oppleves forenklet i starten, men prøv det! De som liker tradisjonell navigasjon, kan fortsatt bruke menyen øverst. Husk også: Skal du søke etter personer i historiske kilder, må du fortsatt gå til Digitalarkivet.no. På Arkivverket.no får du hjelp til å finne ut *hvor* du skal lete.

BEST
PÅ SLEKT- OG
HISTORIEBØKER
PRIS OG
KVALITET

LAGE slektsbok?

VI HJELPER DEG FRA MANUS TIL FERDIG BOK

BOKDESIGN

- › Formgivning
- › Design av omslag
- › Bildebehandling

TRYKK

- › Stivbind og mykbind
- › Høy kvalitet
- › Frakt inkludert

**Interface
Media**

www.interfacemedia.no

NORGE P.P.
Returadresse:
Slekt og Data
Øvre Slottsgate 2B
NO-0157 Oslo

Finn prestegjeld og sogn!

For å finne riktig kirkebok, lønner det seg å vite hvilke geografiske navn og grenser som gjaldt da den du leter etter levde.

Slekt og Datas digitale bok gir deg:

- Navneregister som gjør det enkelt å finne eldre stedsnavn.
- Områdekart som viser prestegjeld og sogn.
- Oversikt over når ulike prestegjeld begynte å føre kirkebok.

Kjøpes her: <https://slektogdata.no/nb/butikk>

Medlemspris
kr 149,-

